

*Wychować
człowieka nowego...*

Kronika Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie
z lat 1945-1951

*Wychować
człowieka nowego...*

Kronika Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie
z lat 1945-1951

Materiały źródłowe z zasobu
Archiwum Państwowego w Opolu

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W OPOLU

OPERA EXTRAORDINARIA

pod redakcją naukową
Mirosława Lenarta

Tom VII

Zespół redakcyjny:

Mirosław Lenart (*przewodniczący*)
Aleksandra Starczewska-Wojnar (*sekretarz*)
Tomasz Ciesielski
Tomasz Heller
Małgorzata Iżykowska
Sławomir Marchel
Henryk Niestrój
Maria Osika
Justyna Sowińska

Wychować człowieka nowego...

**Kronika Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie
z lat 1945-1951
Materiały źródłowe z zasobu
Archiwum Państwowego w Opolu**

Wydały
Justyna Sowińska i Barbara Sypko

Opole 2015

Recenzent:
Prof. UO Dr hab. Jolanta Nocoń

Redakcja wydawnicza:
Marianna Drzyzga

Projekt okładki:
Mirosław Słomski

Copyright © 2015 by Archiwum Państwowe w Opolu

Publikacja została sfinansowana
przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych

NACZELNA DYREKCJA
ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

ISBN 978-83-64806-60-5

ISBN 978-83-940452-0-3

Projekt typograficzny i skład:
Mirosław Słomski
M-13 Studio

Objętość: 6 ark. druk.
Nakład: 250 egz.
Druk i oprawa: Drukarnia Sady

Spis treści

<i>Wprowadzenie</i> (Justyna Sowińska, Barbara Sypko)	7
<i>Początki nyskiej oświaty po II wojnie światowej</i> (Tadeusz Zdanowicz)	8
<i>Świat poza kroniką. Archiwalne źródła do dziejów Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie w latach 1945-1951</i> (Barbara Sypko)	17
<i>Opis źródła i zasady wydania</i> (Justyna Sowińska)	34
<i>Wykaz skrótów</i>	36
<i>Kronika Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie</i>	39

Wprowadzenie

Oddajemy w Państwa ręce Kronikę Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie z lat 1945-1951, przechowywaną w zasobie Archiwum Państwowego w Opolu. Jest ona integralną częścią zespołu akt wytworzonych przez Inspektorat Szkolny w Nysie, działający w latach 1945-1950. W 1963 roku dokumentacja ta została przejęta z Wydziału Oświaty Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Nysie przez Archiwum Państwowe w Opolu Oddział w Nysie, a po jego likwidacji w 1998 r. przekazana do Archiwum Państwowego w Opolu. Wspomniana kronika stanowi unikatowe źródło tego typu. Jest jedynym egzemplarzem z okresu tuż po II wojnie światowej, zachowanym w zespołach Inspektoratów Szkolnych. Szczególnym jej walorem jest także duża liczba fotografii, które ilustrują najważniejsze wydarzenia z życia szkoły w pierwszych latach powojennych. Treść wyraźnie wskazuje na to, że pisana była przez kierownika placówki, funkcjonującej w czasach podporządkowania spraw oświaty i wychowania potrzebom ideologicznym ustroju socjalistycznego.

Wydanie kroniki wpisuje się w obchody 70. rocznicy zakończenia II wojny światowej, która została ponadto uświetniona współorganizowaną przez Muzeum w Nysie i Archiwum Państwowe w Opolu wystawą pt. „Nysa 1945-1955”. Zyskała ona duży oddźwięk wśród pasjonatów historii Nysy oraz zaowocowała współpracą opolskiego archiwum i Fundacji Nasza Nysa.

Publikację dedykujemy przede wszystkim osobom zainteresowanym historią lokalną i poszukującym źródeł do jej poznania, badaczom dziejów oświaty i systemów oświatowych oraz młodym ludziom, pragnącym przyjrzeć się szkolnym realiom swoich rówieśników sprzed 70 lat.

Szczególne podziękowania składamy na ręce pana Tadeusza Zdanowicza, prezesa Fundacji Nasza Nysa, który zechciał podzielić się z nami swoją wiedzą na temat nyskiej oświaty, uzyskaną w wyniku wieloletnich poszukiwań i badań kronik szkolnych. Wyrazy wdzięczności kierujemy pod adresem Gminnego Zarządu Oświaty w Nysie za udostępnienie akt personalnych nauczycieli zatrudnionych w Publicznej Szkole Powszechnej nr 2 w Nysie w początkowym okresie jej działalności. Ponadto dziękujemy za pomoc, jakiej udzielili nam pan Mirosław Gruchacz i Andrzej Hasij, pracownicy Urzędu Miejskiego w Nysie, oraz o. Jonasz Marian Pyka, proboszcz parafii św. Elżbiety Węgierskiej w Nysie.

Justyna Sowińska, Barbara Sypko

Archiwum Państwowe w Opolu

Początki nyskiej oświaty po II wojnie światowej

Odkrywanie historii nyskiej oświaty

Kilkanaście lat temu zająłem się historią nyskiej oświaty. Praca nad redakcją publikacji Związku Nauczycielstwa Polskiego pt. „Oświata nyska 1945–2000” spowodowała, że znacznie poszerzyłem swoje zainteresowania nyskim szkolnictwem (zarówno niemieckim, jak i polskim). Zacząłem szukać materiałów archiwalnych w szkołach oraz w archiwum Urzędu Miasta i Gminy Nysa.

Kroniki szkolne stanowią nieocenione źródło informacji o początkach polskiego szkolnictwa po II wojnie światowej. W tych niepozornych zeszytach, które odzwierciedlają zapis chwili, można odnaleźć systematycznie prowadzone zapisy, utrwalające wydarzenia z życia szkoły i choć czasami rażą nadmierną ideologizacją, to w pełni oddają ducha tamtych czasów.

Prowadzenie kronik było zapewne zmartwieniem dla kierowników szkół, ale inspektor szkolny w czasie wizytowania placówki sprawdzał je, o czym świadczą stosowne wpisy w kronikach. Dzięki temu pozostały wspaniałe materiały źródłowe dla współczesnych badaczy historii. Największą wartość mają kroniki z początków szkolnictwa w Polsce Ludowej. Późniejsze odnotowują tylko kolejne rocznice, święta i apele okolicznościowe, przez co stają się sztamperowe - wręcz zunifikowane - oderwane od życia społeczności, pozbawione charakterystycznych szczegółów i lokalnego kolorytu.

Stąd też poszukiwałem tych pierwszych nyskich kronik, niosących informacje o mieście i ludziach wtedy żyjących. Udało mi się dotrzeć do kronik najstarszych szkół: SP nr 3, SP nr 6 oraz kronik szkół wiejskich w Kubicach i Piątkowicach. Rarytasem jest kronika Gimnazjum Męskiego w Nysie (Carolinum) z lat 1945-1948. To piękna praca literacka autorstwa wspaniałej polonistki Haliny Gąszczyńskiej¹.

W tamtych czasach nie mogłem dotrzeć do kronik SP nr 1, SP nr 2 oraz SP nr 5. Minęło kilkanaście lat. W marcu tego roku poszedłem na wernisaż wystawy „Nysa 1945-1955” w nyskim muzeum. I jakież było moje zdziwienie, gdy dowiedziałem się, że pracownicy Archiwum Państwowego w Opolu przygotowują do druku poszukiwaną przeze mnie kronikę Szkoły Powszechnej nr 2. Tak więc, dzięki szczęśliwemu zbiegowi okoliczności, mogłem zapoznać się z tym dokumentem.

Kronikę SP nr 2 na tle innych wyróżnia poszerzona analiza sytuacji w Nysie w 1945 r., dość szczegółowy opis działalności szkoły i wyjątkowo bogaty mate-

¹ W 1951 r. wyjechała do Opola i została wicedyrektorem Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej (pracowała tam do emerytury i później).

riał fotograficzny. W opisie pierwszych trzech lat działalności placówki zaskaku- ją informacje, dotyczące udziału uczniów w życiu Kościoła katolickiego. Szkoła niemalże graniczyła z kościołem oo. Franciszkanów, i franciszkanie uczyli w niej wówczas religii (notabene, spośród znanych mi kronik, jedynie kroniki SP nr 2 i Gimnazjum Męskiego tak wyraźnie akcentują przeplatanie się tych dwu świa- tów: szkolnego/świeckiego i religijnego). Wspomniany rękopis jest prawdziwą gratką dla miłośników naszej małej ojczyzny.

Nyskie szkolnictwo podstawowe w pierwszych latach powojennych

14 maja 1945 r. do Nysy przybyli pierwsi polscy nauczyciele, oddelegowani przez Kuratorium Okręgu Szkolnego Śląsko-Dąbrowskiego w Katowicach (KOS). Na czele grupy stał pierwszy inspektor szkolny powiatu nyskiego Adam Lewan- dowski. Wraz z nim przyjechali: podinspektor Franciszek Mieszaniec, Adolf Ba- naś (kierownik Gimnazjum Męskiego w Nysie), Bolesław Maciejewski (kierownik SP nr 1 w Nysie) i Edward Mrozek (kierownik szkoły w Głuchołazach), który tak o tej wyprawie pisał w sprawozdaniu organizacyjnym nr 6/45 z dnia 22 maja 1945 r., skierowanym do Kuratorium Okręgu Szkolnego w Katowicach:

Grupa operacyjna złożona z 5 osób: 2 podinspektorów szkolnych i 3 kie- rowników szkół wyjechała z Katowic dnia 8 maja 1945 roku, a 14 maja przyjechała do Nysy. Podróż trwała 6 dni [...]. Od 16 maja do 22 maja br. zapoznano się tylko częściowo z terenem pracy, gdyż brak wszelkich środków lokomocji uniemożliwia dostanie się w powiat. Inspektorat Szkolny stara się o przydział służbowych rowerów w Starostwie i u komendanta wojennego. Zarząd Miejski zorganizował stołówkę, z której korzystają pracownicy szkol- ni.

Już 23 maja powstał Inspektorat Szkolny w Nysie², który prowadził prace przy- gotowawcze, zmierzające do uruchomienia szkół w Nysie i powiecie. Czas naglił, ponieważ napływało coraz więcej ludności osadniczej i przesiedleńców zza Buga. Przybywali też kolejni nauczyciele. Trzeba było odnaleźć budynki szkolne, znisz- czone wyremontować, skompletować kadrę pedagogiczną, sporządzić rejestry dzieci w wieku szkolnym i przygotować się na przyjęcie uczniów we wrześniu. Pracy było dużo, ale znalazło się też wielu odważnych, którzy podjęli się tego za- dania.

Na siedziby szkół wybrano te budynki przedwojennych szkół powszechnych, które najmniej ucierpiały w czasie działań wojennych. W mieście we względnie dobrym stanie znajdowały się cztery budynki szkolne, w których pod koniec woj- ny mieściły się szpitale wojskowe. Brakowało wszystkiego: podręczników, zeszy- tów, ławek, szaf, tablic i pomocy naukowych. Trudno było też ustalić liczbę dzieci

² Z siedzibą przy ul. Bohaterów Warszawy 25.

w wieku szkolnym - kierownicy szkół nie posiadali ewidencji dzieci, a ustawiczny ruch ludności powodował, że spisy uczniów trzeba było z dnia na dzień aktualizować. Często zdarzało się, że dziecko figurowało w rejestrze uczniów danej szkoły, mimo że dawno z rodzicami z miasta wyjechało, ponieważ ci nie dopełnili obowiązku wymeldowania.

3 września 1945 r. w powiecie nyskim do pracy przystąpiło 60 nauczycieli w 21 szkołach. W Nysie rozpoczęły działalność dwie siedmioklasowe szkoły podstawowe (SP nr 1 w centrum miasta i SP nr 3 na przedmieściu Średnia Wieś). Natomiast ze względu na trwające prace remontowe w SP nr 2 (dzielnica Rochów „za rzeką”) naukę rozpoczęto dopiero 12 listopada. Te trzy szkoły (rozmessezone strategicznie – w centrum miasta i dwie na przeciwległych przedmieściach) zapewniały dzieciom dostęp do nauki w pierwszym powojennym roku. Kolejne budynki szkolne w centrum miasta czekały na poważny remont (SP nr 4³ i SP nr 5), który trwał w sumie kilka lat. Natomiast budynek SP nr 6 na przedmieściu Górna Wieś, będący w dość dobrym stanie, czekał jeszcze na dzieci i nauczycieli – naukę rozpoczęto dopiero 15 października 1946 r.

Tak młodzież szkolną opisał w kronice szkolnej Stanisław Markiel (kierownik szkoły w Bodzanowie):

Niezatarte wrażenie wywarło na mnie pierwsze spotkanie z młodzieżą szkolną, pochodzącą z różnych stron Polski, mówiącą różnym dialektem, niedostosowaną ani poziomem, ani wiekiem do normalnych klas, ale młodzieżą pełną zapału, pragnącą uczyć się w polskiej szkole, młodzieżą, której w wielu przypadkach jedynym przygotowaniem była szczera chęć i pragnienie uczenia się. Była to młodzież ciekawa, surowa i jakby zalękniona, znalazłszy się po raz pierwszy w tym obcym jej budynku o odrapanych ścianach i potłuczonych w oknach szybach.

Zebrawszy więc młodzież i przybyłych rodziców, powitałem ich serdecznie, rozwijając przygotowaną mapę Polski. Mówię do nich: to jest Polska, Nasza Ojczyzna, nasze morze, nasze prastare ziemie piastowskie. Wtedy przerwywa mi jedna z matek i samorzutnie intonuje hymn – Jeszcze Polska nie zginęła – podchwycony od razu przez wszystkich i śpiewany z takim zapałem, takim przeżyciem i taką miłością, że wszystkim nam błyszczały łzy w oczach ze szczęścia i wzruszenia.

I cóż, że nie było sprzętu, pomocy naukowych, nie było książek i zeszytów, że chodziliśmy z żoną po domach i szukaliśmy szaf szkolnych, pomocy naukowych, że wapnem pisało się na tablicy, ale była młodzież polska, był znowu polski nauczyciel, polska szkoła i ogromny zapał oraz niezłomna wola budzenia, rozwijania i wiązania życia polskiego z nową rzeczywistością, z kulturą polską i ojczyzną.

³ Wymagający poważnego remontu budynek przy ul. Orkana 4, w którym przed wojną miała siedzibę Ewangelicka Szkoła Powszechna, 22 grudnia 1947 r. Miejska Rada Narodowa w Nysie wydzierżawiła Ośrodkowi Szkoleniowemu Energetyki (późniejszy Zespół Szkół Mechanicznych – tzw. „Mechanik”).

[...] Zorganizowanie nauki szkolnej natrafiało na pewne trudności. W wielu wypadkach, szczególnie u dzieci repatriantów, brak było świadectw szkolnych, dokumentów urodzenia, dzieci przerosnięte wiekiem, dzieci nie uczęszczające w ogóle do szkoły itp. Przyjmowano do szkoły wszystkie dzieci w obowiązku szkolnym, przydzielając je do poszczególnych klas na podstawie posiadanych świadectw lub po prostu po krótkim przeegzaminowaniu.

Początki pracy w 1945 r. tak wspomina Stefania Fior, kierowniczka szkoły w Złotogłowicach:

Nauczyciele nie mają programów, książek, zeszytów, pomocy naukowych, dzienników lekcyjnych, kredy. Czego uczyć? - pytam inspektora pana Mieszańca. Ten odpowiada - na razie pisanie, czytania, liczenia, historii, przyrody i geografii. Zajęcia prowadzę w klasach łączonych na dwie zmiany. Podaję w klasach starszych wiadomości z gramatyki, ortografii, uczniowie piszą dyktanda, uczę dodawania, odejmowania, mnożenia, dzielenia, naukę historii rozpoczynam od legendarnych dziejów przed Mieszkim I, naukę przyrody od obserwacji życia środowiska, geografii od podstawowych wiadomości. Dzieci piszą na zszywanych drukach poniemieckich. Druga strona druków jest przecież czysta. Zamiast kredą piszemy gipsem.

[...] Długo musiałyśmy z koleżanką walczyć ze świerzem i wszawicą - pozostałościami wojny. Trudno dziś uwierzyć, że niemal każde dziecko miało w 1945-1946 świerz. Świerz rozpowszechniał się błyskawicznie przez podanie ręki, dotyk klamki, czy przejście kredy z rąk do rąk. Szybko był zauważalny [...]. Lekarstwem na to była szara maść pozostawiona w dużych ilościach przez radzieckich lekarzy. Całe rodziny cierpiały na tę chorobę. Całe więc były poddawane leczeniu. Przez trzy dni smarowała swe ciało cała rodzina. Zmieniano pościel i po leczeniu. Ja po przyjeździe do domu czyste już ręce nacierałam octem lub wodą kolońską i tak chroniłam się przed tą niemiłą chorobą.

Drugą plagą szkoły była wszawica. Tępiono ją najpierw azotoksem. Rozmiary jej były tak duże, że pielęgniarka celem jej zwalczania przynosiła całe wiadra proszku. Sypano go do kilogramowych torebek, zawzione dziecko z takim prezentem odsyłało do domu, a dopiero matka prowadziła trzydniową kurację, zazwyczaj skuteczną.

W śródmieściu, przy ul. Marszałka Stalina 7 (dzisiaj ul. Bohaterów Warszawy 7), została zlokalizowana Publiczna Szkoła Powszechna nr 1 w Nysie. W budynku tym (pochodzącym z 1904 r.) przed wojną miała siedzibę Katolicka Szkoła Powszechna I i II dla chłopców. W czerwcu obowiązki kierownika szkoły objął Bolesław Maciejewski, który był także założycielem ZNP i pełnił wiele funkcji związkowych. Całe grono nauczycielskie zaczęło przystosowywać budynek do przyjęcia dzieci – przygotowano 6 izb lekcyjnych. 3 września naukę rozpoczęło 324 uczniów i 6 nauczycieli (Olga Mieszaniec, Hipolit Możejko, Mieczysława

Kamińska, Genowefa Kuszczak, Ludmiła Podgórna). Wyposażenie szkoły było bardzo skromne. Poza ławkami, tablicami, stołami uczniowie i nauczyciele mieli do dyspozycji nieliczne pomoce naukowe - poniemieckie uległy zniszczeniu lub rozproszeniu. Nowe pomoce i wyposażenie szkoła dostała z subwencji kuratorium i dotacji z Wydziału Powiatowego w Nysie. Szkoła ta wkrótce stała się szkołą najlepszą w powiecie. Wielu nauczycieli nyskich szkół (również wiejskich) pierwsze plany nauczania pisało wspólnie w SP nr 1 - bez programu i podręczników. Tu często odbywały się konferencje związkowe i samokształceniowe.

W roku szkolnym 1947/1948 SP nr 1 była jedyną w tym czasie szkołą posiadającą klasę VIII ze specjalnym programem. Zorganizowano w niej, dzięki staraniom ówczesnego kierownika i nauczyciela Tadeusza Wojciechowskiego, pierwszą pracownię prac ręcznych. Dzięki jej dobremu wyposażeniu KOS w Katowicach zorganizował tu Powiatową Pracownię Pomocy Naukowych. Tutaj też powstawały wzory pomocy naukowych, które nauczyciele mogli wykonywać we własnym zakresie.

Na Średniej Wsi, przy ulicy Krawieckiej 6, w budynku przedwojennej Szkoły Powszechnej (wybudowanym w 1897 r., ale pierwsze wzmianki o szkole pochodzą z 1770 r.), została zlokalizowana Publiczna Szkoła Powszechna nr 3 w Nysie. Już 1 lipca przybyła tu Kazimiera Gustek-Szlęzak, która miała dopilnować przygotowań do rozpoczęcia roku szkolnego. Kilka ulic dalej, przy ul. Piotra Skargi 2, znajdował się jeszcze jeden budynek szkolny w dość dobrym stanie (przed wojną w tym budynku miała siedzibę Szkoła Powszechna). Ze względu na małą liczbę uczniów władze szkolne nie zdecydowały o jej uruchomieniu, dopiero po niezbędnym remoncie, w styczniu 1949 r., przeniesiono tutaj młodsze klasy z SP nr 3. Takie rozwiązanie zmuszało nauczycieli do przemieszczania się między obydwoma budynkami szkolnymi⁴.

Stefania Fior wspomina kilka tygodni pracy w SP nr 3:

17 lipca stoję na stanowisku pracy. Jaka jest moja radość, a zarazem zdziwienie, kiedy melduje się u mnie milicjant, którego przysłał komendant. On postarał się o 10 Niemek ze ścierkami i kubłami. Kobiety pozostawia do mojej dyspozycji. Sprzątamy sale lekcyjne, korytarze. Podwórze do wysokości pierwszego piętra jest zasłane papierzyškami, szeleszczą nieprzyjemnie przy podmuchach wiatru, unoszą i opadają nieopodal. Brud, kurz, porozrzucane bandaże z zakrzepłą krwią. Nie dziwię się dlaczego. Był tu przecież szpital polowy.

Stefania Fior przechodzi 1 sierpnia do SP w Złotogłowicach.

Na początku września pracę w SP nr 3 podjęły jeszcze dwie nauczycielki: Teodozja Walicka i Władysława Kmiecik (skierowana tu na trzy miesiące). Naukę rozpoczęto w jednej odmalowanej sali szkolnej. Władysława Kmiecik wspomina:

⁴ Sytuacja taka trwała do września 1957 r. Wtedy w budynku przy ul. Piotra Skargi 2 uruchomiono siódmą z kolei szkołę podstawową, nadając jej nr 6.

3 września 1945 roku w SP nr 3 w Nysie rozpoczął się rok szkolny. Na uroczystość przybyły 3 nauczycielki i troje dzieci. Po tygodniu przyjechała czwarta nauczycielka, lecz dzieci niestety nie przybyło, mimo namowy z naszej strony. Panowała tymczasowość tak napięta, że ludzie nie mieli na nic ochoty. Sprzęt i pomoce naukowe zebraliśmy z domów prywatnych, gdzie ukryli je nauczyciele niemieccy. Pierwsze rozkłady pisaliśmy wspólnie w SP nr 1 bez programu i podręczników. Kredę kupowało się na targu, a książki i papier aż w Katowicach [...].

Pod koniec września stanowisko kierownika szkoły objął Ludwik Kuszczak. Liczba dzieci stopniowo wzrosła do 142. W marcu 1946 r. Ludwik Kuszczak zginął tragicznie na dworcu kolejowym (w czasie podróży służbowej do Otmuchowa). Jego stanowisko przejęła Teodozja Walicka (do końca roku szkolnego), a następnie Emil Talenta.

W wyniku napływu ludności polskiej powstała konieczność otwarcia następnej placówki. Wybór padł na zlokalizowany za rzeką, w dzielnicy św. Roch przy ul. Łąkowej 2, pochodzący z 1891 roku budynek przedwojennej Katolickiej Szkoły Powszechnej. W budynku tym uruchomiono Publiczną Szkołę Powszechną nr 2 w Nysie. Historii tej szkoły poświęcona jest niniejsza publikacja.

Wzrastająca liczba dzieci w wieku szkolnym wymusiła powołanie kolejnej szkoły na przedmieściach Nysy. W 1946 r. na Górnej Wsi – w pochodzącym z 1897 r. budynku przedwojennej Szkoły Powszechnej (powstałej w 1877 r.) – otwarto niżej zorganizowaną czteroklasową Publiczną Szkołę Powszechną nr 6 przy ul. Pułaskiego 31. Nowej placówce nadano numer 6, gdyż numery 4 i 5 władze miejskie zarezerwowały dla mających powstać, po niezbędnych remontach, w centrum miasta kolejnych szkół podstawowych. Szkołę tę przez ponad 20 lat prowadziła Maria Makowska, która po latach tak wspominała jej początki:

Razem z Pawlakiem nosiliśmy ławki do szkoły. Ściany były porozbijane, a okien nie było. No, ale dwie klasy na pierwszy ogień były zorganizowane. Uczniowie nosili ścierki do mycia podłóg i tablic oraz nosili węgiel na opał. Było bardzo trudno, ale miałam wielki zapal i nadzieję, że wszystko się uda.

Do szkoły przyjęto 75 uczniów, a przez rok uczyła ich tylko jedna nauczycielka – kierowniczką. W roku szkolnym 1947/1948 zatrudniono drugiego nauczyciela, Kazimierza Prenkiewicza, oraz podniesiono stopień organizacyjny szkoły – uruchomiono klasy V i VI. Dopiero w roku szkolnym 1948/1949 zatrudniono trzeciego nauczyciela, a w roku szkolnym 1950/1951 władze zgodziły się na przekształcenie szkoły w pełną szkołę siedmioklasową.

Tabela nr 1.

Liczba uczniów i nauczycieli w nyskich szkołach podstawowych w latach 1945-1949

Szkoła podstawowa	1945/1946		1946/1947		1947/1948		1948/1949	
	uczn.	naucz.	uczn.	naucz.	uczn.	naucz.	uczn.	naucz.
SP 1	324	6	552	11	730	16	349	8
SP 2 (św. Roch)	70	3	154	4	225	6	258	7
SP 3 (Średnia Wieś)	142	4	240	5	314	7	335	8
SP 4 przy Carolinum	-	-	-	-	-	-	352	7
SP 5	-	-	-	-	-	-	-	-
SP 6 (Górna Wieś)	-	-	75	1	118	2	125	3
Razem	536	13	1021	21	1387	31	1419	33

Na koniec chciałbym wyjaśnić czytelnikom zagmatwaną sytuację (przynajmniej z dzisiejszego punktu widzenia), wywołaną zmianami nazw i numeracji szkół podstawowych.

Tabela nr 2.

Korekta numeracji nyskich szkół podstawowych w 1957 r.

Adres szkoły	Wcześniejsza nazwa szkoły	Od 1957 r.
Bohaterów Warszawy 7	Publiczna Szkoła Powszechna nr 1	SP nr 1
Łąkowa 2	Publiczna Szkoła Powszechna nr 2	SP nr 2
Krawiecka 6	Publiczna Szkoła Powszechna nr 3	SP nr 3
Pułaskiego 31	do 1953 r. Publiczna Szkoła Powszechna nr 6	SP nr 4
Emilii Gierczak 8	do 1956 r. Ogólnokształcąca Szkoła Stopnia Podstawowego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci nr 1	SP nr 5
Piotra Skargi 2	część Publicznej Szkoły Powszechnej nr 3	SP nr 6
Sobieskiego 2	do 1953 r. Szkoła Powszechna nr 4 przy Liceum Ogólnokształcącym, później Szkoła Powszechna przy LO	SP nr 7

Podczas zbierania materiałów do monografii nyskiej oświaty i poszukiwań kroniki SP nr 2 natrafiłem na najstarszy dziennik lekcyjny tej szkoły. Jedna ze stron, na wiele lat, stała się namiastką kroniki szkolnej.

Odpis wydarzeń z życia klasy z dziennika lekcyjnego klas I – II (klasy łączone) SP nr 2 w Nysie

W szkole nr 2 w Nisie [nazwa miasta w 1945 r. – przypis T.Z.] lekcje rozpoczęto dopiero dnia 12 listopada 1945 roku z powodu generalnego remontu szkoły.

(stan klas 21.VI.46 kl. I – 16 ucz. kl. II – 16 ucz.)

Dnia 10.XII uruchomienie akcji dożywiania dzieci szkolnych w liczbie 35

Dnia 12.XII Inspektorat Szkolny pismem 966/45 przydzielił komplet biblioteki szkolnej składającej się z 25 książek.

Dnia 12.XII – Wspólne nabożeństwo i Komunia Św. dzieci szkolnych.

Dnia 26.I.1946 r. Poranek w Pierwszą Rocznicę Odzyskania Ziemi Śląskiej

Dnia 27.I Uroczysta Choinka w szkole. Dochód 1465 zł na odżywianie dzieci szkolnych.

Dnia 14-16.II – spis ludności

Dnia 20.III dzieci szkolne złożyły życzenia w dniu półroczu księdzu proboszczowi

Dnia 26.III o godzinie 18 uroczyste powitanie ks. Biskupa dr. Kominka

Dnia 27.III o 7 rano dzieci były na mszy św. za poległych Polaków na terenie Nysy

Dnia 28.III dzieci brały udział w kondukcje pogrzebowym zmarłego tragicznie śp. kierownika szkoły nr 3 Kuszczaka.

Dni 4, 5 i 6 kwietnia Rekolekcje, Spowiedź i Komunia św.

Dni 1, 2 i 3 maja b.r. dzieci brały udział w uroczystościach i odbyła się w tutejszej szkole:

1.V msza św. w kościele św. Piotra i Pawła dla uczczenia święta pracy

2.V. msza św. w kościele św. Jakuba dla uczczenia poległych za Ojczyznę

dnia 3 maja msza św. w kościele św. Piotra i Pawła – święcenie biblioteki i akademii w kinie

Dnia 26 maja b.r. Zebranie Rodzicielskie

Dnia 15 i 16 czerwca b.r. Tydzień Szkoły Powszechnej.

15-go – msza św. – wieczorem uroczysta akademii w kinie.

16-tego msza św. – pochód z transparentami – po południu festyn na stadionie sportowym.

Wychowawczyni Michalina Bejnar

W przytoczonych cytatach zachowano oryginalną pisownię.

Bibliografia

Archiwum Państwowe w Opolu:

Zespół nr 1664: Inspektorat Szkolny w Nysie.

Materiały rękopiśmienne przechowywane w archiwach szkół nyskich:

Dziennik lekcyjny klas I – II (klasy łączone) Szkoły Podstawowej nr 2 w Nysie;

Kronika Gimnazjum Męskiego w Nysie z lat 1945-48;

Kronika Szkoły Powszechnej nr 3 w Nysie z lat 1945-75;

Kronika Szkoły Powszechnej nr 6 w Nysie z lat 1945-88.

Zalewski Kazimierz, *Kronika miasta Nysy*, [w:] „Nowiny Nyskie”, Nysa 1991-1992.

Wspomnienia nauczycieli pionierów powstały w latach 1985-95 r. na apel Komisji Historycznej przy Oddziale ZNP w Nysie – opublikowane w dużej części w: *Oświata nyska w latach 1945-2000*. Próba zebrania materiałów, Nysa 2000.

***Świat poza kroniką. Archiwalne źródła do dziejów
Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie
w latach 1945-1951***

Wraz z wprowadzeniem nowego ustroju w Polsce po zakończeniu II wojny światowej uległ zmianie system szkolnictwa. Oświata i wychowanie zostały podporządkowane władzy ludowej. Celem nowego systemu było wychowanie człowieka, którego mentalność zgodna byłaby z ideologią socjalistyczną. Jak radziła sobie władza ludowa w pierwszych latach powojennych z wychowaniem dzieci i młodzieży? W jakich warunkach pracowali pionierzy oświaty epoki socjalizmu? Na te pytania odpowiedzią są informacje, zawarte w materiałach archiwalnych z tego okresu, stanowiące uzupełnienie zapisków prezentowanej czytelnikom kroniki. Odnotowane w zachowanych źródłach fakty oraz cytaty z wybranych dokumentów stanowią główny przedmiot niniejszego opracowania.

W początkach rodzącej się władzy ludowej swoją działalność rozpoczynała również Publiczna Szkoła Powszechna nr 2 w Nysie¹. Jednym z najodpowiedniejszych miejsc, w których należy szukać informacji do jej dziejów, jest Archiwum Państwowe w Opolu. Chociaż zasób opolskiego archiwum nie obfituje w materiały na ten temat, można w nim jednak znaleźć istotne archiwalia do historii tej placówki. Po przejrzeniu materiałów archiwalnych badacz dziejów szkoły dowie się, z jakimi problemami przyszło jej się borykać w początkach działalności. Niektóre z przedstawionych archiwaliów w mniejszym lub większym stopniu potwierdzają fakt, że władza ludowa sprawowała kontrolę nad powojennym wychowaniem dzieci i młodzieży.

Przystępując do poszukiwań, badacz musi liczyć się z pewnymi trudnościami, na które może napotkać. Jedną z nich stanowi brak odrębnego zbioru archiwalnego, wytworzonego przez szkołę, oraz rozproszenie informacji na dany temat w kilku zespołach archiwalnych². Gdzie zatem należy szukać odpowiednich archiwaliów, niezbędnych do odtworzenia dziejów Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie? Nieocenionym źródłem jest dokumentacja wytworzona przez administrację oświaty i instytucje samorządu terytorialnego oraz terenowe organy administracji państwowej, funkcjonujące na terenie Śląska Opolskiego po zakończeniu

¹ W aktach występują również nazwy: Szkoła Podstawowa nr 2 w Nysie oraz Szkoła Ogólnokształcąca Stopnia Podstawowego nr 2 w Nysie.

² Zespół archiwalny – organicznie powiązane ze sobą materiały archiwalne wytworzone i zgromadzone w wyniku działalności urzędu (instytucji) lub osoby fizycznej (definicja według *Polskiego słownika archiwalnego*, red. W. Maciejewska, Warszawa 1974, s. 91).

działań wojennych w 1945 roku. Nie wszystkie odnalezione materiały archiwalne zasługują na omówienie na łamach niniejszej publikacji, dlatego ograniczę się do zaprezentowania tylko tych najbardziej wartościowych i interesujących.

Warto wspomnieć, że oświatowymi organami pierwszej instancji w latach 1945-1950 były inspektoraty szkolne. W tym przypadku kluczowym zespołem, w którym poszukiwać należy źródeł na temat szkoły, jest Inspektorat Szkolny w Nysie z lat 1945-1950. Bez wątplenia najcenniejszym dla badacza źródłem w tym zespole jest kronika szkolna, wytworzona w całości przez tę instytucję, zarazem zawierająca najwięcej informacji. Zawartość pozostałych archiwaliów może posłużyć jako materiał uzupełniający. Wytworzona w wyniku działalności Inspektoratu dokumentacja odzwierciedla kompetencje inspektorów szkolnych, do których należało przede wszystkim planowanie, organizowanie i kontrola podległych placówek oraz upowszechnianie oświaty na powierzonym terenie. Dlatego część dokumentacji, wytworzonej w początkowym okresie funkcjonowania Inspektoratu, stanowią materiały dotyczące organizacji szkolnictwa na terenie miasta i powiatu nyskiego. Analizując powyższe akta można stwierdzić, że była ona zgodna z nowym modelem oświaty wprowadzonym w Polsce w 1945 roku na wzór radzieckiego systemu szkolnictwa, którego podstawą była obowiązkowa powszechna szkoła siedmioklasowa.

Oprócz wymienionych, materiały źródłowe wytworzone przez Inspektorat Szkolny w Nysie zawierają wykazy szkół wraz z ich krótką charakterystyką. Przeglądając akta omawianego zespołu, warto zwrócić uwagę na ważny z punktu widzenia organizacji Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie dokument, którym jest *Tymczasowe orzeczenie w sprawie określenia punktu szkolnego szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego nr 2 w Nysie, wydane 22 grudnia 1949 roku przez inspektora szkolnego powiatu nyskiego*. W jego fragmencie znajduje się następujący zapis:

Do czasu ustalenia dla tamtejszego terytorium sieci szkolnej i wydania przez władze szkolne właściwych orzeczeń w sprawie organizacji szkół podstawowych przewidzianych tą siecią, określám miejscowość Nysa Nr 2 powiatu Nysa jako siedzibę tymczasową szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego, z tymczasowym obwodem, do którego zostają włączone z miejscowości: ulice: Kielecka, Słowiańska, Krasickiego, Szymanowskiego, Szlak Chrobrego, Prądyńskiego, Kadłubka, Grodkowska, Orląt Lwowskich, Jagiełły, Bol.[eśława] Śmiałego, Zamojskiego, Łokietka, Kaukowskiego, Kordeckiego, Brodzińskiego, Aleja Wojska Polskiego, Oleśnickiego, Łąkowa, Chodkiewicza, Oświęcimska³.

Z przytoczonego fragmentu wylania się charakterystyczna dla ustroju socjalistycznego rejonizacja szkoły, w wyniku której uczniowie byli zobowiązani uczęsz-

³ Archiwum Państwowe w Opolu (dalej: APO), nr zespołu 1664: Inspektorat Szkolny w Nysie, sygn. 7, nlb.

czać do tej placówki, którą im narzucono. Tym samym, nie mieli możliwości wyboru szkoły, w której chcieliby się uczyć.

Kolejną grupą materiałów, zachowanych w omawianym zespole, są sprawozdania z działalności szkół, przedkładane przez władze szkolne Inspektorowi Szkolnemu w Nysie, w których znajdują się, między innymi, sprawozdania z poziomu nauczania oraz liczby uczniów, a także z realizacji planów inwestycyjnych w zakresie szkolnictwa.

W okresie powojennym w szkołach w Polsce popularne były zbiórki organizowane na cele pomocowe, w których brali udział uczniowie. Tak też było w przypadku Szkoły Podstawowej nr 2 w Nysie. W jednym z pism, skierowanym przez kierownictwo tejże placówki do Inspektoratu w Nysie, znajduje się następująca informacja:

Kierownictwo Szkoły Podstawowej Nr. 2 w Nysie donosi, że dn.[ia] 20. IX. 1949 r. odbyło się zebranie organizacyjne Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy. Po przemówieniu Ob.[ywatelki] Witek Anny kier[ownika] szkoły młodzież szeroko dyskutowała na temat Odbudowy Stolicy, ofiarności społeczeństwa i Państwa.

W rezultacie uchwalono powołać Szkolne Koło Odbudowy Stolicy. Wybrano Zarząd złożony z 3 osób. Opiekunem jest kier.[ownik] Szk.[oły] Ob[ywatelka] Witek Anna. Wszystkie dzieci wpisały się na członków. Każde postanowiło wpłacać po 5 złotych w każdym miesiącu⁴.

Właśnie te zobowiązania stanowiły bardzo ważny element wychowania w ustroju socjalistycznym. Wiadomo natomiast, że nie zawsze były one dobrowolne.

Istotnym zadaniem, jakie postawiono przed administracją szkolną w początkowym okresie organizacji szkolnictwa na terenie Śląska Opolskiego, było prowadzenie kursów repolonizacyjnych i kursów dla analfabetów w zakresie nauczania podstawowego. W tego typu nauczanie zaangażowani byli również nauczyciele Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie. Zresztą tematyka dotycząca walki z analfabetyzmem będzie powtarzała się w materiałach źródłowych następnych zespołów archiwalnych.

Przeglądając materiały archiwalne, znajdujące się w zasobie opolskiego archiwum, badacz nie znajdzie w nich akt osobowych nauczycieli Szkoły Podstawowej nr 2 w Nysie, które stanowiłyby istotne źródło, przydatne do charakterystyki kadry wychowującej młode pokolenie w okresie powojennym. W tej sytuacji szczególnie cenny okazuje się wykaz nauczycieli i wychowawczyń przedszkoli, zatrudnionych na terenie powiatu nyskiego, zachowany w zespole Inspektorat Szkolny w Nysie. Wśród nich napotkać można nazwiska wychowawców, wymienionych w kronice Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie, z kierownictwem szkoły na czele. Wykaz ten zasługuje na uwagę ze względu na występowanie w nim

⁴ APO, nr zespołu 1664: Inspektorat Szkolny w Nysie, sygn. 36, s. 51.

szczegółowych informacji nie tylko odnośnie nauczycieli, ale także członków ich rodzin. Znalazły się w nim następujące dane:

nazwisko i imię, data i miejsce urodzenia, wykształcenie, stanowisko służbowe, miejsce służbowe, stanowisko i miejsce służbowe z 1939 r., grupa uposażenia, stan rodzinny, imię żony względnie męża, czy żona pobiera uposażenie i skąd, imiona dzieci ślubnych, nieślubnych i adoptowanych, data urodzenia dzieci, w jakim zakładzie uczą się dzieci ponad 14 lat, data objęcia służby po okupacji w tutejszym powiecie, kwota poborów zal.[icznikowa], nazwa władzy mianującej, uwagi⁵.

Warto zaznaczyć, że w wykazie tym nie ma rubryki dotyczącej przynależności partyjnej. Takie informacje znajdziemy natomiast w kwestionariuszach organizacyjnych kursów dla analfabetów.

Wśród materiałów, wytworzonych przez instytucje administracji ogólnej, najwięcej danych o działalności Szkoły Podstawowej nr 2 w Nysie zachowało się w zespole Zarząd Miejski w Nysie z lat 1945-1950 [1951]. Cennym źródłem informacji są tu protokoły z posiedzeń zarządu, podczas których rozpatrywane były, między innymi, sprawy związane z udzielaniem pomocy poszczególnym placówkom oświaty i wychowania, zwłaszcza finansowej czy lokalowej. Przykładem jest uchwała, podjęta na posiedzeniu Zarządu Miejskiego w Nysie 17 grudnia 1947 roku, w sprawie wynajęcia części budynku klasztoru oo. Franciszkanów w Nysie na pomieszczenia dla przedszkola szkoły nr 2⁶ oraz uchwała z dnia 16 stycznia 1948 roku w sprawie przyznania dodatkowego kredytu na ich remont w następnym roku.

Poszukując źródeł do dziejów Szkoły Podstawowej nr 2 w Nysie, należy zwrócić uwagę na sprawozdania z działalności Zarządu Miejskiego w Nysie.

Krótką, ale istotną informację zawiera fragment sprawozdania z remontu szkół powszechnych na terenie miasta Nysy w 1947 roku, z którego dowiadujemy się nie tylko o pracach wykonanych w poszczególnych szkołach, wysokości wydanych środków, ale także o źródłach finansowania remontów:

Szkoła Nr. 2. finansuje. F.[undusz] O.[dbudowy] S.[zkół]⁷ koszt remontu: 640,44 m² pomalowano ścian i sufitów, 11 szt.[uk] przestawiono pieców, 60 m² oszklono okien 80.000,-⁸.

⁵ Ibidem, sygn. 37, s. 1.

⁶ W ramach Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie działało również przedszkole.

⁷ Fundusz Odbudowy Szkół powołany przez wojewodę śląsko-dąbrowskiego w 1947 roku w celu pomocy finansowej szkołom w województwie śląsko-dąbrowskim.

⁸ APO, nr zespołu 1563: Zarząd Miejski w Nysie, sygn. 3, s. 2.

Poszukującemu informacji na temat działalności Szkoły Podstawowej nr 2 w Nysie nie powinien umknąć uwadze *Program odbudowy szkół na terenie miasta Nysy na rok 1948*. W rozdziale III znajduje się następujący zapis:

III. Nysa 1 za rzeką.

Szkoła Podstawowa Nr. 2 przy ul. Kordeckiego za rzeką Nysa wobec rozwinięcia się tam zakładów przemysłowych i napływu ludności jest obecnie niewystarczająca, dlatego też przewiduje się rozszerzenie tej szkoły przez dobudowanie 4-ch sal szkolnych i sali gimnastycznej w roku 1948, co dałoby się wykonać kosztem.....6.000,000 zł⁹.

W sprawozdaniach z działalności Zarządu Miejskiego za rok 1948 znajdziemy także informację, obrazującą sytuację szkoły w 1949 roku. Oto jej fragment:

(...) Szkoła Podstawowa Nr. 2 ul. Kordeckiego Nr. 2 – kierownik szkoły Ob.[ywatelka] Witek Anna, sił nauczycielskich 6, dzieci szkolnych 269, sal szkolnych 15. Szkoła radiofonizowana. Obowiązki lekarza szkolnego pełni Dr. Kwiatkowski lekarz miejski.

Na preliminowaną kwotę 659.100 zł. wydatkowano w pierwszym okresie 39.177 zł.

Budynek szkolny typu starego, opalany węglem. Ustępy w podwórzu. Budynek o korytarzach wąskich, już nie może pomieścić wszystkich dzieci, zwłaszcza że w budynku mieszka kierownik szkoły i częściowo nauczycielstwo. Przy szkole boisko nieogrodzone. Ogrodzenie boiska projektuje się w II kwartale br. Przewiduje się również w najbliższym czasie częściową przebudowę wnętrza szkoły (po zwolnieniu mieszkania jednej z zamieszkałych w szkole nauczycielek), jak również projektuje się dobudowanie z funduszy F.[unduszu] O.[dbudowy] S.[zkół] sali gimnastycznej (której szkoła nie posiada) i ewentualnie kilka sal szkolnych.

W okresie sprawozdawczym szkoła otrzymała 23 ławek zakupionych okazyjnie w Wojew.[ódzkiej] Szkole Pożarniczej z funduszy F.[unduszu] O.[dbudowy] S.[zkół] Przy szkole prowadzone są kursy dla analfabetów przeważnie żołnierzy z pobliskich koszar.

Przy szkole jest Punkt Biblioteczny Miejskiej Biblioteki Publ.[icznej] prowadzony przez kierownika szkoły¹⁰.

Istotne znaczenie dla odtworzenia dziejów szkoły mają preliminarze budżetowe z lat 1945-1950. Dostarczają one informacji na temat potrzeb szkoły w tym okresie, jako że od wysokości przydzielonych finansów w ogromnym stopniu zależało

⁹ Ibidem, s. 24.

¹⁰ Ibidem, sygn. 30, s. 50.

jej funkcjonowanie. W aktach Zarządu Miejskiego w Opolu zachował się pierwszy projekt wydatków Szkoły Podstawowej nr 2, zaplanowanych na rok szkolny 1946/47:

<i>Budynek:</i>	<i>opał - 9 sal szkolnych do ogrzewania po 10,8 kg. węgla</i>	<i>4 986 zł</i>
	<i>przez 150 dni – 15 580 kg po 320 zł. za tonę</i>	
	<i>4 m³ drzewa na rozpałkę</i>	<i>800 zł</i>
	<i>światło</i>	
	<i>woda</i>	<i>6 600 zł</i>
<i>Kancelaria:</i>	<i>remont sal parterowych</i>	<i>600 zł</i>
	<i>woźny – pobory, mieszkanie</i>	<i>2 000 zł</i>
	<i>telefon – instalacja i abonament</i>	<i>13 200 zł</i>
	<i>przybory kancelaryjne</i>	<i>1 500 zł</i>
	<i>druki kancelaryjne</i>	<i>3 000 zł</i>
<i>hygiena:</i>	<i>pieczęcie</i>	<i>1 500 zł</i>
	<i>wydatki rzeczowe (kreda, atrament)</i>	<i>600 zł</i>
	<i>apteczka szkolna</i>	<i>1 500 zł</i>
	<i>8 umywalek</i>	<i>2 000 zł</i>
	<i>mydło</i>	<i>6 400 zł</i>
<i>subwencje:</i>	<i>środki dezynfekcyjne</i>	<i>600 zł</i>
	<i>szczotki i miotły</i>	<i>500 zł</i>
	<i>na bibliotekę szkolną</i>	<i>1 000 zł</i>
	<i>na pomoce naukowe</i>	<i>5 000 zł</i>
<i>Różne:</i>	<i>na cele dożywiania</i>	<i>15 000 zł</i>
	<i>nieprzewidziane</i>	<i>12 000 zł</i>
		<i>5 000 zł</i>
	<i>Razem</i>	<i>83 786 zł</i>

Kierownik Szkoły
(-) Witek Tadeusz¹¹.

W latach następnych projekty budżetowe były bardziej szczegółowe. Z roku na rok zwiększano także fundusze na potrzeby szkół. W roku szkolnym 1948/49 preliminarz budżetowy Szkoły Podstawowej nr 2 kształtował się w sposób następujący:

<i>(...) Razem wydatki:</i>	<i>osobowe</i>	<i>162.148,-</i>
	<i>rzeczowe</i>	<i>952.259,-</i>
	<i>ogółem:</i>	<i>1.114.407,-¹²</i>

¹¹ Ibidem, sygn. 70, s. 110.

¹² Ibidem, sygn. 72, s. 83.

Oprócz zaprezentowanych materiałów, w zespole tym znajdują się także pojedyncze informacje na temat działalności szkoły, takie jak: przeznaczenie funduszy na remont, oddanie do użytku kierownictwa szkoły gruntów miejskich czy wykaz szkół na terenie miasta. Z zachowanych akt wynika, że poważnym problemem było zapewnienie mieszkań dla nauczycieli zatrudnionych w szkole. W zespole znajduje się także odrębnateczka, w której zawarte są materiały dotyczące działalności szkoły, jednakże jej zawartość stanowią głównie pisma w sprawach wykonania prac remontowych i naprawczych. Poszukiwaczowi źródeł akta te mogą wydawać się mało interesujące, jednakże świadczą one o problemach, jakie trapiły kierownictwo placówki w początkowych latach jej funkcjonowania.

Kolejnym zespołem archiwalnym, w którym należy szukać śladów działalności interesującej nas instytucji, jest Miejska Rada Narodowa w Nysie z lat 1946-1950. Na szczególną uwagę zasługują w nim, między innymi, akta wytworzone w wyniku działalności Społecznej Komisji do Walki z Analfabetyzmem w 1949 roku¹³. Na jej posiedzeniach omawiano przebieg akcji, związanej z nauczaniem podstawowym wśród dorosłych. W protokole z zebrania organizacyjnego z 1949 roku znajduje się informacja na temat planowanego w Szkole Podstawowej nr 2 w Nysie kursu wieczorowego dla 23 osób, odbywającego się w poniedziałki, środy i piątki w godzinach od 17 do 21¹⁴.

Jednakże z fragmentu protokołu z posiedzenia Społecznej Komisji do Walki z Analfabetyzmem z 24 września 1949 roku wynika, że nauczanie dla dorosłych wcale nie było prowadzone sumiennie, o czym świadczy kolejny zapis:

Kier.[ownik] Szkoły Podst.[awowej] Nr. 2 stwierdza, że dotychczasowy kurs dla analfabetów nie cieszy się dobrą frekwencją, a to ze względu na to, iż wykładowcy albo się spóźniają, albo wcale nie przychodzą co zniechęca uczniów do nauki. Od 5. września br. przy szkole nr. 2 został zorganizowany kurs repolonizacyjny, który ma bardzo dobrą frekwencję. Kurs ten prowadzony jest przez kierowniczkę szkoły. W obwodzie szkoły nr. 2 jest zarejestrowanych 40 analfabetów¹⁵.

Członkowie komisji zmuszeni zostali do zarządzenia wspomnianemu problemowi. Doskonałą ku temu okazją stał się „Tydzień Walki z Analfabetyzmem” pod także wzniosłym hasłem „Wszyscy na front walki z analfabetyzmem”. Na posiedzeniu komisji, poświęconym organizacji wspomnianego tygodnia, postanowiono przeprowadzić pogadanki na temat analfabetyzmu dla uczestników kursów oraz powołać opiekunów społecznych do czuwania nad kursami dla analfabetów.

¹³ W aktach występują również nazwy: Komitet do Walki z Analfabetyzmem oraz Społeczna Komisja do Walki z Analfabetyzmem na miasto Nysa.

¹⁴ APO, nr zespołu 1555: Miejska Rada Narodowa w Nysie, sygn. 16, s. 1.

¹⁵ Ibidem, s. 7.

Jednakże ze sprawozdania z działalności Komisji do Walki z Analfabetyzmem wynika, że nie spełnili oni należycie swojej roli:

Powołani opiekunowie nie wywiązują się ze swoich zadań. Nie interesowali się zupełnie frekwencją na kursach, jak również nie składali sprawozdań do biura M.[iejskiej] R.[ady] N.[arodowej] gdzie prowadzone są akta M.[iejskiej] K.[omisji] do W.[alki] z A.[nalfabetyzmem] w związku z czym sprawa likwidacji analfabetyzmu stoi na martwym punkcie¹⁶.

Poszukując materiałów do dziejów szkoły, nie sposób pominąć zespołu archiwalnego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Nysie z lat 1950-1973. Cennym źródłem informacji są tu protokoły z posiedzeń Komisji Oświatowej, podczas których omawiano problemy placówek oświatowo-wychowawczych, głównie w zakresie spraw lokalowych. Przedstawiano na nich protokoły z kontroli szkół, sporządzone przez członków komisji. W jednym z nich znajduje się następujący zapis:

Szkoła Nr. 2 przy ul. Łąkowej

Budynek szkolny jest silnie pęknięty z dwóch stron a to: od ulicy Łąkowej i Kordeckiego i widoczna jest duża szpara w murze wielkości około 2 cm. [centymetrów] co świadczy, że budynek grozi zawaleniem.

Natychmiast należy wykonać wszystkie remonty szkoły nr. 2, przewidziane budżetem na rok 1950. oraz ogrodzenia szkoły¹⁷.

Na kolejnych posiedzeniach komisji przedstawiano stan remontów szkół i przedszkoli. Na posiedzeniu z 12 września zdano sprawę z realizacji prac remontowych przeprowadzonych, między innymi, w Szkole Podstawowej nr 2 w Nysie:

ad 1. Szkoła Nr. 2

Przeprowadzono drobne remonty, przestawiono 2 piece i naogół zostało wykonane. Natomiast budynek nie był malowany i nie załatwiono sprawę ogrodzenia, która była kilkakrotnie już poruszana. Z tego powodu objadają i niszczą zwierzęta zasadzoną morwę i trawnik. Budynek szkolny pęka w niektórych miejscach, była Komisja Techniczna z M.[iejskiej] R.[ady] N.[arodowej], która orzekła, że trzeba zabezpieczyć owe pęknięcia plastrami z gipsu. W dalszym ciągu kierowniczka oświadczyła, że ilość dzieci zwiększa się i byłoby wskazanym, ażeby w preliminarzu inwestycyjnym na 51 r. budżet powiększyć, w celu rozszerzenia szkoły¹⁸.

¹⁶ Ibidem, s. 15.

¹⁷ APO, nr zespołu 1604: Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Nysie, sygn. 277, s. 7.

¹⁸ Ibidem, s. 13.

Prócz tego, pojawiają się również informacje potwierdzające troskę o wychowanie ideologiczne dzieci i młodzieży. W sprawozdaniu z kontroli przeprowadzonej w Przedszkolu nr 2 w Nysie, przedłożonym na posiedzenie Komisji Oświatowej Miejskiej Rady Narodowej w Nysie 13 kwietnia 1951 roku, zwraca uwagę ostatnie zdanie protokołu. Oto jego fragment:

Przedszkole mieści się na parterze (mieszkanie prywatne). Przedszkole posiada 4 pokoje w tym jest: 1 szatnia, umywalnia, dwie sale zajęć, jedna sala zabaw i jadalnia. Pomieszczenie w/w Przedszkola jest jasne, słoneczne i czyste. Dzieci uczęszcza 48, przeważnie dzieci pracowników fizycznych. Przy Przedszkolu znajduje się bardzo ładny ogród, gdzie będą z niego dzieci korzystać. Personel składa się z 5 osób, a to: dwie siły wykwalifikowane 3-y techniczne. Chwilowo dzieci nie są podzielone na dwie grupy, gdyż jeszcze w dalszym ciągu dzieci napływają. Dzieci otrzymują 3 razy dziennie posiłki, śniadanie o godz. 9-tej obiad o godz. 12.30-ci i podwieczorek o godz. 15.30. Do Przedszkola uczęszczają dzieci czyste. W Przedszkolu na razie nie istnieje Komitet Rodzicielski, ponieważ w/w Przedszkole jest w stadium organizacji. W Przedszkolu jest prowadzone wychowanie ideologiczne¹⁹.

Na posiedzeniach komisji zapadały również decyzje, zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa uczniom. Za przykład może posłużyć uchwała, podjęta 31 stycznia 1951 roku przez Komisję Oświatową przy PMRN, o przydzieleniu środków na ogrodzenie szkół nr 1, 2 i 3. Dalej czytamy, że:

(...) P[rezydium] M[iejskiej] R[ady] N[arodowej] na posiedzeniu swym po rozpatrzeniu tej sprawy uchwaliło wyasygnować na ten cel 11 790 zł. wychodząc ze słusznego założenia, że przez dziedziniec tej szkoły przechodzą postronne osoby, często w stanie nietrzeźwym, co ujemnie wpływa na normalny tok wychowania młodzieży szkolnej²⁰.

W sprawozdaniach, składanych w kolejnych latach Komisji Oświatowej Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Nysie, co pewien czas powraca sprawa budynku, w którym mieściła się Szkoła Podstawowa nr 2 w Nysie. Na zebraniu komisji, 24 lipca 1951 r., Tadeusz Witek przedstawił podsumowanie działalności szkoły o następującej treści:

(...) obecny budynek absolutnie nie nadaje się gdyż jest za mały a szkoła stale się rozwija. Prawdopodobnie zaplanowano już budowę nowego budynku szkolnego przy Al[ei] Wojska Polskiego. W budynku obecnym konieczne są takie remonty jak nowe okna, wykończenie sal szkolnych i zaopatrzenie ich w sprzęt.

¹⁹ Ibidem, sygn.143, s. 17.

²⁰ Ibidem, s. 9.

(...) Odnosnie węgla dla szkoły Kierownik zaznacza że węgiel już dostarczono ale nie podano ilości dostarczonego węgla. Węgiel złożono na podwórzu szkolnym i nie wyznaczono nikogo do złożenia do piwnic tak że kierownik sam przy pomocy uczniów sam musiał go złożyć²¹.

Z powyższego tekstu wynika, że nauczyciele i uczniowie uczestniczyli również w pracach porządkowych na terenie szkoły.

Na uwagę zasługuje również tekst innego sprawozdania, datowanego 7 września 1951 r., z wywiadów społecznych, przeprowadzonych przez członków Komisji Oświatowej MRN w Szkole nr 2 i Przedszkolu nr 2, o następującym brzmieniu:

Kierownictwo szkoły wyjaśniło Komisję, że remont wykonywany jest wg planu, z tym, że dach budynku jest tylko miejscami zabezpieczony. Również praca wykonywana przez kaflarzy jest niedbale zrobiona. Remont powinien być ukończony w dniu 20 sierpnia br. Komisja stwierdziła, że budynek wskutek działań wojennych został uszkodzony w ten sposób, że pękły mury na zewnątrz jak i wewnątrz. Rysy te rozszerzają się i mimo interwencji kier.[ownika] szkoły, dotychczas nic nie uczyniono by zabezpieczyć budynek. Obsługa szkolna zajęta jest w czasie remontu i po remoncie będzie musiała oczyścić cały budynek, tak, że nie jest w stanie zrobić to w godzinach normal.[nych] czy nie można by udzielić wyż.[ej] wspomnianym jednorazowej premii za pilność i sumienną pracę²².

Kolejną nagłą sprawą było zapewnienie odpowiednich warunków lokatowych dzieciom w wieku przedszkolnym. W obliczu trudności zdarzało się, że z pomocą przychodziły osoby prywatne. Tak było w przypadku Przedszkola nr 2, które przez kilka lat borykało się z problemem znalezienia odpowiedniego lokum. Sprawie tej poświęcono najwięcej uwagi na posiedzeniach Komisji Oświatowej w latach 1950-1951. W piśmie skierowanym przez Komisję Oświatową do Prezydium Miejskiej Rady Narodowej znajduje się wniosek następującej treści:

Komisja Oświatowa M.[iejskiej] R.[ady] N.[arodowej] występuje z wnioskiem do Prezydium M.[iejskiej] R.[ady] N.[arodowej] w Nysie umieszczenia Przedszkola nr 2 nie w domu przy alei Wojska Polskiego nr 69, ale w domu przy tejże ulicy nr 23. Dom ten jest zamieszkały przez Ob.[ywatela] Trocińskiego,

²¹ Ibidem, s. 29.

²² Ibidem, s. 37.

który okazując nadzwyczaj obywatelskie nastawienie wyraził zgodę na oddanie swego mieszkania przedszkolu pod warunkiem, że otrzyma mieszkanie po Przedszkolu przy ul. Łąkowej 2 I p.[iętro] Bliższe uzasadnienie: 1) Powyższy dom jest obiektem w zupełności odpowiadającym wymogom przedszkola, gdyż ma odpowiedni rozkład, Centralne ogrzewanie bardzo duży ogród i plac dla dzieci do zabawy, jak również małą oficynę, która w przyszłości może być użyta na mieszkanie dla wychowawczyń. Dom ten wymaga jedynie oczyszczenia i odmalowania oraz zbadania centralnego ogrzewania, które obecnie jest nie czynne.... Dom upatrzony poprzednio przy Al.[ei] W.[ojksa] Polskiego Nr. 69 nie nadaje się na ten cel z następujących względów: a) Jest zbyt daleko położony od centrum tej dzielnicy b) Plac przy tym domu jest używany do ćwiczeń strzelania przez Wojsko c) brak kanalizacji, której instalacja wg orzeczenia Ob.[ywatela] Stefanowskiego wyniosła by 4 milionów złotych.... Sprawę powyższą popiera gorąco Inspektorat Szkolny w Nysie, a prezydent miasta Ob.[ywatel] Stępień Edward wyraził swoją zgodę²³.

Znalezienie odpowiedniego lokum dla przedszkola było także przedmiotem nadzwyczajnego posiedzenia Komisji Oświatowej 13 lutego 1950 roku.

Innym problemem, który pojawił się w szkołach w początkowych latach ich funkcjonowania, były choroby występujące wśród uczniów. Materiały na ten temat znajdziemy w aktach zespołu Prezydium Powiatowej Rady Narodowej i Urzędu Powiatowego w Nysie z lat [1945] 1950-1975, które zawierają protokoły konferencji kierowników szkół z lat 1950-1952. Z jednego z nich dowiadujemy się o przypadkach zachorowań na ostre porażenie dziecięce w 1951 r. wśród uczniów Szkoły Podstawowej nr 2 w Nysie:

Kol.[ega] Józków zawiadomił, że na terenie szkoły nr 2 w Nysie jest wypadek Heine Mediny i w związku z tym zamyka się klasę III. Również choroba ta wystąpiła w szkole T.[owarzystwa] P.[rzyjaciół] D.[zieci] Następnie kol.[ega] Józków odczytał okólnik Ministerstwa Zdrowia w sprawie tej choroby. Należy niezwłocznie zaprowadzić bezwzględną czystość na terenie szkoły. Uświadomić rodziców, a o każdym wypadku donosić władzom. Kol.[eżanka] Witkowska komunikuje, że już są trzy wypadki tej choroby²⁴.

Na zakończenie warto przewertować archiwalia, wytworzone przez Kuratorium Okręgu Szkolnego, znajdujące się w zespole Prezydium Wojewódzkiej Rady

²¹ Ibidem, s. 29.

²² Ibidem, s. 37.

²³ APO, nr zespołu 1555: Miejska Rada Narodowa w Nysie, sygn. 15, nlb.

²⁴ APO, nr zespołu 1598: Prezydium Powiatowej Rady Narodowej i Urząd Powiatowy w Nysie, sygn. 777, s. 27.

Narodowej w Opolu, które rozpoczęło swoją działalność po utworzeniu województwa opolskiego w 1950²⁵ roku. Ich tematyka nie odbiega znacząco od treści materiałów, zawartych we wcześniej prezentowanych zespołach archiwalnych. Są w nich przede wszystkim, aktualizowane co pewien czas, wykazy przedszkoli i szkół podstawowych w powiecie nyskim wraz z podaniem liczby uczniów, oddziałów, klas i nauczycieli w poszczególnych placówkach, w tym Szkoły Podstawowej nr 2 w Nysie. Ponadto w aktach zachowały się kwestionariusze organizacyjne kursów dla analfabetów, prowadzonych w latach 1949-1951 przez nauczycieli tej szkoły.

Przedstawiona w skrócie baza źródłowa, znajdująca się w Archiwum Państwowym w Opolu, ma na celu zachęcić do skorzystania z zasobu archiwalnego naszej instytucji wszystkich zainteresowanych nie tylko dziejami Szkoły Podstawowej nr 2 w Nysie, ale także rozwojem oświaty na Opolszczyźnie po 1945 roku.

²⁵ Do czasu utworzenia województwa opolskiego na mocy ustawy z 28 VI 1950 r. jednostką nadrzędną było Kuratorium Okręgu Szkolnego Śląskiego w Katowicach.

Bibliografia

Archiwum Państwowe w Opolu (APO):

zespół nr 224: Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu;

zespół nr 1555: Miejska Rada Narodowa w Nysie;

zespół nr 1563: Zarząd Miejski w Nysie;

zespół nr 1598: Prezydium Powiatowej Rady Narodowej i Urząd Powiatowy w Nysie;

zespół nr 1604: Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Nysie;

zespół nr 1664: Inspektorat Szkolny w Nysie.

Województwo Śląsko-Dąbrowskie
Powiat Czyża
Miejscowość Czyża

KWESTIONARIUSZ ORGANIZACYJNY

1. Kto zorganizował i prowadzi kurs lub ~~sekcję~~ „kurs państwowy”
2. Kto utrzymuje kurs lub ~~sekcję~~ „kurs państwowy”

UWAGA: Jeśli kurs prowadzi instytucja lub organizacja społeczna, należy w odpowiedzi na pytania 1 i 2 podać nazwę organizacji i wymienić jednostkę organizacyjną sprawującą bezpośrednio nadzór nad kursami np.: „Zw. Zaw. — Koło w łubycie im. gen. K. Świerczewskiego” lub „Z. S. Ch. — Koło gospodarskie w Bolesławcu” i t. p.
Jeśli kurs lub zespół prowadzi osoba prywatna, podać imię, nazwisko, adres, zawód i miejsce pracy.
Jeśli kurs prowadzi inspektorat szkolny, napisać w obu rubrykach „kurs państwowy”.
Jeśli organizacja lub instytucja, która prowadzi kurs, jednocześnie go utrzymuje, należy w odpowiedzi na drugie pytanie napisać „tak wyżej”.

3. Dokładny adres kursu (zespołu) Szkoła Podst. Nr. 2 w Nysie
4. Kierownik (nauczający) i opiekun społeczny kursu (zespołu):

NAMYSKO I IMIĘ	Zawód (miejsce i rodzaj stałej pracy)	Czy pobiera wy- sagrodzenie za na- uczanie na kursie (zespole)	Przynależność partyjna	Przynależność do organizacji społecznej
Nauczająca (ych) <u>Chmielewska</u> <u>Anna</u>	<u>nauczycielka</u> <u>sh. chr. 2</u> <u>w Czyżu</u>	<u>tak</u>	<u>P.Z.P.R.</u>	<u>L.O.P.</u>
Opiekun społeczny				

5. Uczniowie:

	Urodzeni w latach (łącznie)				
	od 1903 do 1909	od 1910 do 1919	od 1920 do 1929	przed 1900	Razem
Mężczyźni	<u>4</u>	<u>3</u>	<u>2</u>	<u>—</u>	<u>9</u>
Kobiety	<u>7</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>—</u>	<u>9</u>
Razem	<u>11</u>	<u>4</u>	<u>3</u>	<u>—</u>	<u>18</u>

B. Nauczanie

a) data rozpoczęcia zajęć

28. XI. 1949 r.

b) liczba godzin nauki tygodniowo

12

c) podręczniki uczniów (autor, tytuł)

Łowcy Pienińska - Start

d) dni i godziny zajęć; porządki, wtorki, czwartki 17-20 god.

Kierownik kursu (nauczający)

Chmielewska Anna

podpis

Opiekun Społeczny

podpis

Nysa 2. XII 1949 r.

D e c y z j a

Gminnej (Miejskiej, Dzielnicowej) Komisji Społecznej

do Walki z Analfabetyzmem w

dn. _____ r. _____

za Prezydium

Sekretarz

Przewodniczący

UWAGA: Treść decyzji może być następująca: przyjęcie wglądu do odpowiadającego zgłoszenia. Tylko w przypadkach gdy wniosek jest pozytywny, kurs lub arepół może rozpocząć pracę.

Ostateczna decyzja

~~Podpisano~~ Pełnomocnika, do Walki z Analfabetyzmem

w

Nysie

Wpisać do rejestru — ~~odmowa~~ wpisać

jako kurs — ~~arepół~~ — oznaczyć za państwowy

— społeczny.

(Niepotrzebne skreślić).

Podpisany Pełnomocnik

[Podpis]
(podpis)

dn. 2. XII r. 1949

UWAGA: O decyzji odmownej należy natychmiast powiadomić Komisję Społ., która przysłała zgłoszenie, celem przeprowadzenia przez tę Komisję likwidacji kursu lub rozpobu.

13. II. 1950 r.

Protokół

z Nadzwyczajnego Posiedzenia Komisji Oświatowej M. R. N

Obecni OB.Cb.

Marcini Maria Przewodnicząca

Koślejko Hipolit

Byczkowska Zofia

Wojciechowski Tadeusz

Porządek dzienny:

1) Sprawa Przedszkola Nr. 2

2) Walka z snalfebetyzmem

Ad. 1. Komisja Oświatowa M. R. N. występuje z wnioskiem do Prezydium

M. R. N. w Nysie umieszczenia Przedszkola Nr. 2 nie w domu przy Aleji Wojaka Polskiego Nr. 69, ale w domu przy tejże ulicy Nr. 23. Dom ten jest zamieszkały przez (b. Tracińskiego, który okazując nadzwyczajny obywatelskie nastawienie wyraził zgodę na oddanie swego mieszkania przedszkolu pod warunkiem, że otrzyma mieszkanie po Przedszkolu przy ul. Łąkowej 2 i p.

Blizsze uzasadnienie: 1) Powyższy dom jest obiektem w zupełności odpowiadającym wymogom Przedszkola, gdyż ma odpowiedni rozkład, Centralne ogrzewanie bardzo duży ogród i plac dla dzieci do zabawy, jak również małą oficyną, która w przyszłości może być użyta na mieszkanie dla wychowawczyń. Dom ten wymaga jedynie oczyszczenia i odmalowania oraz zbadania centralnego ogrzewania, które obecnie jest nie czynne. Co do drugiego lokatora zajmującego mieszkanie parterowe, może być on usunięty, ponieważ przejeżdża w Brzegu i nie korzysta z tego mieszkania.

Dom upatrzony poprzednie przy AL. W. Polskiego Nr. 69 nie nadaje się na ten cel z następujących względów:

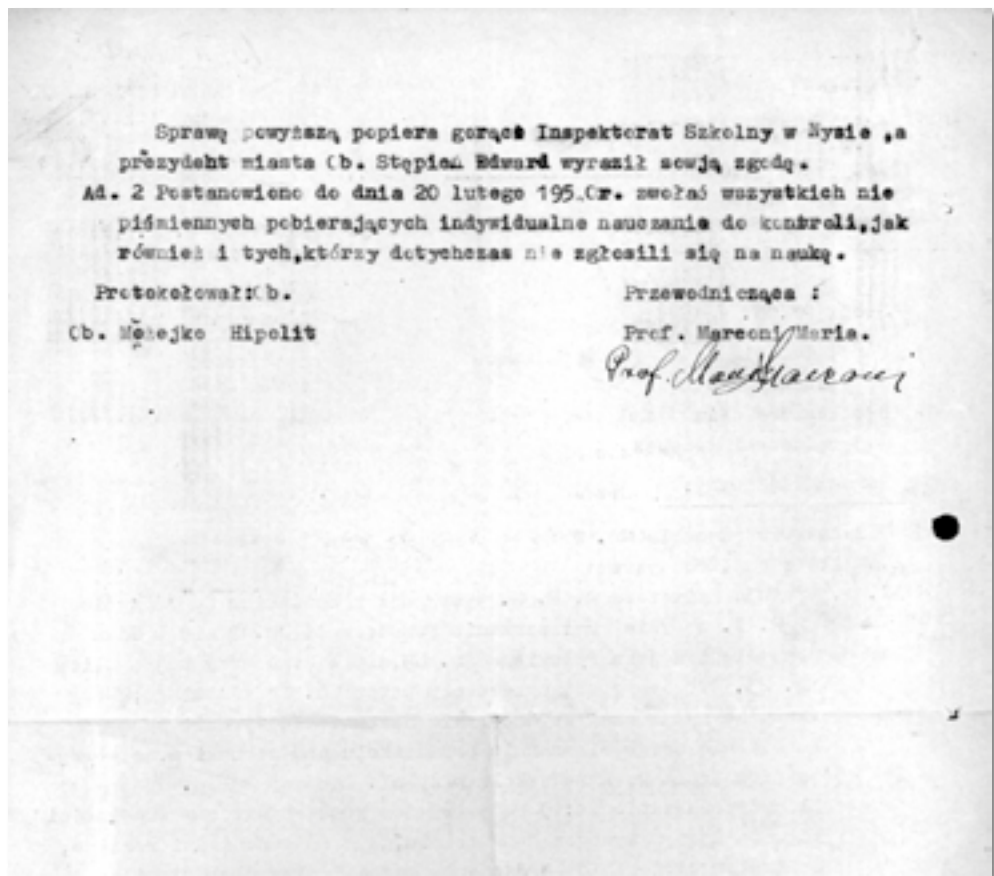
a) Jest zbyt daleko położony od centrum tej dzielnicy

b) Plac przy tym domu jest używany do ćwiczeń strzelania przez Wojsko

c) Brak kanalizacji, które instalacje w/g orzeczenia (b. Stefanowskiego) wyniosła by około 4 milionów złotych.

Podkreśla się jeszcze raz, że ze strony (b. Tracińskiego) nie będą żadnych przeszkód o ile Zarząd Miejski przydzieli mu odpowiednie mieszkanie.

Protokół z nadzwyczajnego posiedzenia Komisji Oświatowej Miejskiej Rady Narodowej w Nysie z 13 lutego 1950 r., podczas którego omawiano sprawę budynku dla przedszkola nr 2 w Nysie (APO, sygn. 45/1555/15, s. 1)

*Protokół z nadzwyczajnego posiedzenia Komisji Oświatowej Miejskiej Rady Narodowej w Nysie z 13 lutego 1950 r.,
podczas którego omawiano sprawę budynku dla przedszkola nr 2 w Nysie (APO, sygn. 45/1555/15, s. 2)*

Profil: *1948*
Województwo: *Wielkopolskie*

FORMULARZ „A”

WYKAZ OBOWODÓW SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH
STOPNIA PODSTAWOWEGO Z KLASAMI 0—VII
ZESKŁADUJĄCYCH DO ROKU SZK. 1948/49

ARK. NO. *1*

UWAGA: W wykazie uwzględnia się wyłącznie obwody szkolne, gdzie występują i oddzielone numeracyjnie paragrafy. Obwody składają się z przynajmniej 100—1500 uczniów w obwodzie, bez względu na to, czy należą do szkoły w tym lub innym obwodzie, czy nie uczęszczają do szkoły. Obwody 1—10 wpisuje się według danych z dnia 1.X.1948 r., ewentualnie w formularzach na 1.10.48. W rubryce 11 linijka „a” wpisuje się do województwa dotychczasowych obwodów, w których inspektorat nie posiada żadnych danych (ani w gromadach, ani w gminach) podlega inspektoratowi. Dane o województwach powiatowych obwodów, w których inspektorat posiada dane, wpisuje się do województwa dotychczasowych obwodów, w których inspektorat posiada dane. W rubryce 12—13 wpisuje się do województwa dotychczasowych obwodów, w których inspektorat posiada dane. W rubryce 14—15 wpisuje się do województwa dotychczasowych obwodów, w których inspektorat posiada dane.

No. obwodu szkolnego	Obwód szkolny		Liczba uczniów w szkole										Projektowana organizacja obwodu szkolnego				
	Nazwa województwa szkolnego	Ulica i No domu w mieście	Liczba uczniów w szkole										Obwody województwa szkolnego	Za czym ma podlegać obwód szkolny (typu)	Czy obwód posiada szkołę lub inną formę, czy nie posiada szkoły (typu)		
			0-7	8-9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-19	20-21	22-23	24-25					
1	<i>Nysa Nr. 1</i>	<i>Stalowa 1</i>	225	112	3	12	34	15	11	11	11	11	11	11	11	11	11
2	<i>Nysa Nr. 2</i>	<i>Stalowa 2</i>	225	112	3	12	34	15	11	11	11	11	11	11	11	11	
3	<i>Nysa Nr. 3</i>	<i>Stalowa 3</i>	225	112	3	12	34	15	11	11	11	11	11	11	11	11	
4	<i>Nysa Nr. 4</i>	<i>Stalowa 4</i>	225	112	3	12	34	15	11	11	11	11	11	11	11	11	
5	<i>Nysa Nr. 6</i>	<i>Stalowa 6</i>	225	112	3	12	34	15	11	11	11	11	11	11	11	11	
6	<i>Stalowa</i>	<i>Stalowa</i>	225	112	3	12	34	15	11	11	11	11	11	11	11	11	
7	<i>Stalowa</i>	<i>Stalowa</i>	225	112	3	12	34	15	11	11	11	11	11	11	11	11	
1	<i>Stalowa</i>	<i>Stalowa</i>	225	112	3	12	34	15	11	11	11	11	11	11	11	11	
2	<i>Stalowa</i>	<i>Stalowa</i>	225	112	3	12	34	15	11	11	11	11	11	11	11	11	
3	<i>Stalowa</i>	<i>Stalowa</i>	225	112	3	12	34	15	11	11	11	11	11	11	11	11	
4	<i>Stalowa</i>	<i>Stalowa</i>	225	112	3	12	34	15	11	11	11	11	11	11	11	11	

Formularz „A” zawierający wykaz obwodów szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego z klasami 0-VII w powiecie nyskim w roku szkolnym 1948/1949 (APO, sygn.45/1664/34, s. 3)

Opis źródła i zasady wydania

Analiza zachowanych archiwaliów pozwala na wysunięcie przypuszczenia, że autorem zapisków zamieszczonych w Kronice Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie jest Anna Witek, kierowniczką szkoły w latach 1945-1963. Jej podpis, uzasadniający tę tezę, widnieje też pod wpisem dotyczącym przebiegu pierwszego roku szkolnego 1945/1946.

Anna Witek, z domu Gadowska, urodziła się 22.02.1903 r. w Tarnowie jako córka Franciszka i Anny. W 1921 roku ukończyła Liceum ss. Urszulanek w Tarnowie, w roku następnym zdała egzamin na nauczycielkę robót ręcznych w Państwowym Seminarium Nauczycielskim w Tarnowie. W latach 1922-1939 pracowała jako nauczycielka w Prużanie i Brześciu nad Bugiem. W 1945 roku podjęła pracę w zawodzie w Muszynie, powiat nowosądecki. W dniu 01.08.1945 r. inspektor szkolny Adam Lewandowski zatrudnił ją jako nauczycielkę w Publicznej Szkole Powszechnej nr 2 w Nysie. W tym samym roku przejęła obowiązki kierownika tej placówki. Funkcję tę pełniła do 1963 roku¹.

Kronika Powszechnej Szkoły Publicznej nr 2 w Nysie została założona 1.09.1945 r.

W ówczesnym systemie oświaty nadal obowiązywała ustawa z 1932 roku, która zakładała nauczanie w siedmioletniej szkole powszechnej. Rozwiązania przedwojenne zostały jednak szybko zanegowane i przystąpiono do poszukiwania modelu edukacji w pełni podporządkowanego i odpowiadającego potrzebom nowej formacji ustrojowej państwa. Szkoły miały stać się miejscem kształtowania się nowej mentalności. Hasło „wychowanie nowego człowieka” przez wiele lat było kluczowe dla procesu kształcenia. System oświaty miał nie tyle wspierać rozwój młodego człowieka, co dopasować go do gotowego modelu obywatela, całkowicie akceptującego ustrój oparty na ideologii komunistycznej. Już na samym początku zakwestionowano więc apolityczność szkoły. Nauczyciele byli zobowiązani do przeprowadzania pogadanek wyjaśniających bieżącą sytuację w kraju, organizowania obchodów wyznaczonych świąt i uroczystości państwowych oraz realizowania programów nauczania zawierających określone treści, np. antyfaszystowskie. Aby sprostać zadaniom postawionym przez władze partyjno-państwowe, kadra nauczycielska została poddana weryfikacji i masowym szkoleniom ideologicznym. Nauczyciele występujący przeciwko oficjalnej doktrynie byli pozbawia-

¹ Informacje na temat Anny Witek zaczerpnięto z jej akt personalnych przechowywanych w archiwum Gminnego Zarządu Oświaty w Nysie.

ni stanowisk. Tych, którzy wykonywali zawód, dokładnie kontrolowano i rozliczano z efektów pracy.

Wraz z rozpoczęciem roku szkolnego 1948/1949 wdrożono reformę szkolnictwa, powołując do życia jedenastoletnią szkołę średnią, składającą się z siedmioletniej szkoły podstawowej i czteroletniego liceum. Reforma utrwaliła w Polsce nazwę „szkoła podstawowa”, czyniąc z niej fundament edukacji. Rok 1948 zapoczątkował w oświacie czas wzmożonego upolitycznienia procesu nauczania, podejmowania działań zmierzających do wyprowadzenia religii ze szkół oraz wyeliminowania wpływu Kościoła na wychowanie dzieci i młodzieży.

Okres, w którym spisywana był Kronika Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie, charakteryzował się pełnym uzależnieniem pracy dydaktycznej i wychowawczej od ideologii komunistycznej.

Kronika Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie ma postać znormalizowanego zeszytu liniowanego z marginesem w twardych oprawkach o wymiarach 220x305 mm i zawiera 81 zapisanych stron. Obejmuje lata szkolne 1945/1946-1951/1952, przy czym z ostatniego roku zachowało się jedynie – w postaci maszynopisu – sprawozdanie z uroczystości rozpoczęcia roku szkolnego, wklejone do zeszytu. Poszczególne lata szkolne tworzą swego rodzaju rozdziały, w ramach których znajdują się opisy kolejnych wydarzeń, opatrzone nagłówkami umieszczonymi na marginesie. Kronika spisana została odręcznie, a oprócz tekstu zawiera także 34 zdjęcia, 6 maszynopisów oraz 4 wycinki prasowe.

W trakcie przygotowywania kroniki do druku wprowadzono pewne zmiany w tekście. Ujednolicono zapis dat, imion i nazwisk oraz nazwy szkoły. Dostosowano do współczesnych zasad pisownię wielką i małą literą oraz interpunkcję. Rozwinięto typowe skróty, np. *kier.* – *kierownik*, *szkol.* – *szkolny*, bez sygnalizowania tego w tekście. Dodano wyrazy, jeśli ich brak powodował niezrozumiałość tekstu – dopisane wyrazy umieszczono w nawiasach kwadratowych. Zmodernizowano pisownię łączną i rozdzielną, np. *przedewszystkim* – *przede wszystkim*. Uspółcześniono zapis dawnych cech fonetycznych, zawartych w wyrażeniach przymikowych i zaimkach, np. *poczem* – *po czym*, *na tem* – *na tym*. Zastosowano nowe zasady pisowni skrótowców, np. *P.C.K* – *PCK*. Zastąpiono współczesnymi dawniej używane zwroty i wyrazy, np. *z rozsprzedazy* – *ze sprzedaży* oraz formy przypadków zależnych, np. *partyj* – *partii*.

Wstawiono niektóre nagłówki na marginesie, aby podzielić tekst na mniejsze części, dotyczące jednego wydarzenia. Pominięto zdjęcia mało wyraźne oraz wycinki prasowe nieodnoszące się wprost do szkoły. Sporządzono wykaz skrótów występujących w tekście.

Przy tworzeniu biogramów nauczycieli, zawartych w przypisach, korzystano z akt Inspektoratu Szkolnego w Nysie i Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Nysie, przechowywanych w Archiwum Państwowym w Opolu, oraz z akt personalnych byłych nauczycieli znajdujących się w archiwum Gminnego Zarządu Oświaty w Nysie.

Wykaz skrótów

FOS – Fundusz Odbudowy Szkół
KOS – Kuratorium Okręgu Szkolnego
KR – Komitet Rodzicielski
MO – Milicja Obywatelska
MRN – Miejska Rada Narodowa
PCK – Polski Czerwony Krzyż
PGR – Państwowe Gospodarstwo Rolne
PKO – Powszechna Kasa Oszczędności
PKP – Polskie Koleje Państwowe
PKWN – Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
PP – Pułk Piechoty
PZPR – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
PZUW – Państwowy Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych
SKO – Szkolna Kasa Oszczędności
SFOS – Społeczny Fundusz Odbudowy Stolicy
SKOS – Społeczny Komitet Odbudowy Stolicy
SKOW – Społeczny Komitet Odbudowy Warszawy
TPD – Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
TPPR – Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
TPŻ – Towarzystwo Przyjaciół Żołnierza
WP – Wojsko Polskie
WZO – Wystawa Ziem Zachodnich
ZHP – Związek Harcerstwa Polskiego
ZMP – Związek Młodzieży Polskiej
ZSRR – Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZZK – Związek Zawodowy Kolejarzy

Kronika

Publicznej Szkoły Powoszecknej
Nr 2
w Nysie

Założona z dniem 1 września 1945 r.

ziało się to w dniu 9 maja roku Pańskiego 1945, kiedy to gospodarz powiatu Nysa, wraz z grupą operacyjną, przybywszy do grodu prąsłowińskiego, objęli władzę administracyjną w powiecie. Gospodarzem tym z woli władz wyższych przypadło być ob. Wincentemu Karudze¹, synowi ziemi śląskiej, który dobrawszy sobie garstkę ludzi pracy, nie marnował czasu na gadulstwo i dyskusję, ale rzetelnie wziął się do roboty, jak przystało na synów ziemi macierzystej.

Smutny widok przedstawiał ten gród, gdy ci pierwsi Polacy wkroczyli w bramy miasta, a ich oczom zamiast pięknych budynków i ulic ukazał się widok dogorywających trupów, dymiących jeszcze zgliszczy i ruina wspaniałych niegdyś domów. Stan taki zaistniał na skutek rozszalałej wściekłości ginącej hydry germańskiej, która tuż za miastem stoczyła ostatnie boje i skapitulowała – w bojach tych brała udział nasza polska armia oraz z nią sprzymierzone wojska radzieckie, które przy forsowaniu rzeki Nysy krwią poległych bohaterów wzięły w posiadanie ziemie powiatu².

¹ Wincenty Karuga – ur. 19.07.1906 r. w Chorzowie, zm. 25.12.1961 r. w Bytomiu. Ukończył Seminarium Nauczycielskie w Pszczynie, Centralny Instytut Wychowania Fizycznego oraz Instytut Badania Spraw Narodowościowych w Warszawie. Brał udział w I i II powstaniu śląskim. Uczestniczył w obronie Warszawy w 1939 roku. W latach 1945-1947 pełnił funkcję starosty nyskiego.

² Według aktualnego stanu badań zniszczenie Nysy nastąpiło nie tylko w trakcie trwania działań wojennych, ale także po ich zakończeniu i wkroczeniu wojsk radzieckich.

Rok szkolny 1945-1946

Pierwszym inspektorem szkolnym przybyłym z grupą operacyjną był ob.³, zaś pierwszym nauczycielem był kol. Bolesław Maciejewski⁴, późniejszy i do dziś dnia kierownik Szkoły Powszechnej nr 1 w Nysie.

Wkrótce na stanowisku inspektora szkolnego zaistniały zmiany, a śp. kurator Jan Smoleń⁵ zamianował gospodarzem szkół powszechnych w powiecie ob. Adama Lewandowskiego. Do pomocy dosłano ob. Franciszka Mieszkańca w charakterze podinspektora szkolnego i ci obaj pracownicy Inspektoratu Szkolnego przede wszystkim zwiedzili stan budynków szkolnych w powiecie. Rozpoczynając pracę od miasta powiatowego, stwierdzili, że w Nysie wszystkie budynki szkół powszechnych były zajęte bądź przez wojska tu i ówdzie walczące, bądź przez szpitale wojskowe. Budynek Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 był wówczas zajęty przez szpital wojskowy. Na usilne starania władz szkolnych i administracyjnych opróżniono go w ciągu miesiąca lipca 1945 r.

*Władze
szkolne*

³ Brak zapisu w kronice. Według zachowanych akt oraz dostępnej literatury pierwszym inspektorem szkolnym w powiecie nyskim był Adam Lewandowski.

⁴ Bolesław Maciejewski - ur. 19.01.1895 r. we Lwowie. Ukończył Państwowy Kurs Nauczycielski i Wyższy Kurs Nauczycielski we Lwowie. W latach 1932-1939 uczył w Pszowie, pow. rybnicki. Od 1946 do 1963 roku był kierownikiem Szkoły Podstawowej nr 1 w Nysie.

⁵ Jan Smoleń - ur. 24.06.1901 r. w Łysej Górze pod Brzeskiem, zm. 28.06.1945 r. w Bytomiu. Ukończył gimnazjum w Tarnowie oraz studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Był nauczycielem gimnazjalnym w Rudzie Śląskiej, Katowicach i Bytomiu. W czasie okupacji kierował tajnym nauczaniem w okręgu krakowskim. Po wojnie został pierwszym kuratorem śląskiego okręgu szkolnego. Zginął w wypadku samochodowym podczas podróży służbowej.

Z dniem 1 IX 1945 r. powierzono obowiązki kierownika Szkoły Powszechnej nr 2 ob. Tadeuszowi Witkowi⁶, a jako siłę nauczycielską przydzielono ob. Annę Witek⁷. Ob. Michalina Bejnar⁸ została czasowo przydzielona do Szkoły Powszechnej nr 1 w Nysie, gdyż brak nauczycieli i szybko rosnąca liczba dzieci w śródmieściu wymagały tego posunięcia.

Kierownik szkoły ob. Tadeusz Witek zastał następujący stan szkoły:

1. *W budynku szkolnym o 47 oknach znajdowało się zaledwie 86 szyb.*
2. *Wewnątrz znajdował się niewypał armatni średnicy 200 mm.*
3. *Z inwentarza szkolnego zastano 11 ławek szkolnych czteroosobowych, 1 kredens z prywatnego mieszkania i 2 połamane szafy biblioteczne.*
4. *Szkoła wewnątrz przed laty malowana, tak w salach szkolnych, jak i w mieszkaniach prywatnych robiła wrażenie [celi] więziennej, [w] której dominował brud.*
5. *W całym gmachu stwierdzono brak kluczy i zamków, doprowadzenia wody, gazu i światła.*
6. *Sam budynek w dwóch miejscach uszkodzony: od tyłu na I piętrze i przebity dach oraz komin w części mieszkalnej.*
7. *Ogrodzenie obejścia szkolnego za wyjątkiem frontu nie istniało, ogród szkolny przedstawiał las chwastów.*

Stan budynku i inwentarza powyżej opisany wymagał natychmiastowego przystąpienia do pracy przy pomocy Zarządu Miejskiego i czynników społecznych, by w jak najkrótszym czasie, z uwagi na zbliżający się termin rozpoczęcia roku szkolnego, doprowadzić tak budynek, jak i obejście, do stanu używalności w myśl przepisów szkolnych.

Brak funduszków (fundusz szkolny jeszcze nie istniał) w Zarządzie Miejskim, jak i inne czynniki, które nie cierpiały zwłoki, na terenie miasta z miejsca

⁶ Tadeusz Witek - ur. 03.08.1902 r. w Krakowie. Ukończył studia muzyczne w Konserwatorium Polskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie oraz Wyższy Kurs Nauczycielski w Poznaniu. W czasie wojny pracował jako inspektor przy Kuratorium Okręgu Szkolnego w Brześciu. Od lutego do sierpnia 1945 roku pełnił obowiązki nauczyciela w szkole powszechnej w Muszynie, powiat nowosądecki. 10.08.1945 r. inspektor szkolny Adam Lewandowski mianował go kierownikiem Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie. Stanowisko to objął oficjalnie 01.09.1945 r., wkrótce jednak został powołany do pracy w Inspektoracie Szkolnym.

⁷ Anna Witek - ur. 22.02.1903 r. w Tarnowie. W 1921 roku ukończyła Liceum ss. Urszulanek w Tarnowie, w roku następnym zdała egzamin w Państwowym Seminarium Nauczycielskim. W latach 1922-1939 pracowała jako nauczycielka w Prużanie i Brześciu nad Bugiem. W 1945 roku podjęła pracę w zawodzie w Muszynie, powiat nowosądecki. 01.08.1945 r. inspektor szkolny Adam Lewandowski powierzył jej obowiązki nauczycielki w Szkole Powszechnej nr 2 w Nysie. Do roku 1963 pełniła funkcję kierownika tej szkoły.

⁸ Michalina Bejnar - ur. 24.09.1885 r. we Lwowie. W 1907 roku zdała egzamin na nauczyciela szkół ludowych w Seminarium Nauczycielskim w Samborze w zakresie gimnastyki i śpiewu, ukończyła także studia wyższe. Od 1904 roku pracowała jako nauczycielka. W Szkole Powszechnej nr 2 Nysie zatrudniona oficjalnie 23.07.1945 r., pełniła swoje obowiązki do 1950 roku.

opóźniły, a następnie wstrzymywały tempo prac remontowych szkoły. Jednak przy dobrych chęciach Zarządu Miejskiego i dzięki ogromnemu wysiłkowi kierownika szkoły rozpoczęto prace remontowe od prac murarskich, następnie ogólne malowanie, naprawienie sieci elektrycznej i wodociągowej, uporządkowanie inwentarza szkolnego, naprawa klamek wewnętrznych i drzwi, tak że budynek nabrał innego wyglądu.

Drugą częścią prac remontowych [było] uporządkowanie obejścia, które rozpoczęto od naprawy ustępów uczniowskich, płotów ogrodzeniowych i oczyszczenie ogrodu, [dzięki czemu] zewnętrzny wygląd szkoły polepszył się. W trakcie robót remontowych kierownik szkoły ob. Tadeusz Witek na polecenie pisemne Inspektoratu Szkolnego został przydzielony równocześnie do wykonania pewnych prac przy Inspektoracie Szkolnym.

Łącznie z przydzieleniem ob. Tadeusza Witka, kierownika szkoły, do biura Inspektoratu Szkolnego – czynności kierownika szkoły pismem z dnia 26 IX 1945 r. Ldz. 465/45 zostały powierzone ob. Annie Witek aż do odwołania. Ze względu na bardzo małą liczbę dzieci w obowiązkowym szkolnym i na dokończenie prac remontowych rok szkolny rozpoczęto dnia 12 XI 1945 r., przy liczbie 15 dzieci.

Stan liczebny w poszczególnych klasach: kl. I – 3, kl. II – 4, kl. III – 5, kl. IV – 3.

*Układzie
szkolne*

*Rozpoczęcie
roku szkolnego*

*Rozwój
szkoły*

Szkoła Powszechna nr 2 w Nysie.

Pomału wraz z napływem ludności polskiej zwiększała się liczba dzieci. Kierownictwo szkoły powołało zaraz do współpracy Komitet Rodzicielski.

Św. Mikołaj

Dnia 8 XII 1945 r. urządzono imprezę [z okazji] św. Mikołaja. Z garstki dzieci 35, artyści odegrali obrazek sceniczny pt. „Św. Mikołaj”, a śpiewy i tańce ludowe oraz rozdawanie darów przez św. Mikołaja dopełniły resztę programu tego miłego wieczoru, w tej pierwszej placówce szkolnej na Ziemiach Odzyskanych, ziemiach prastarych piastowskich. Oto kilka zdjęć fotograficznych.

Uśmiechnięte twarzyczki pilnie obserwują, co też św. Mikołaj im przyniesie.

Asysta św. Mikołaja.

Dochód w kwocie 1.284 zł przeznaczono na zapoczątkowanie dożywiania dzieci szkolnych. Dnia 10 XII 1945 r. po uprzednim porozumieniu się z Inspektoratem Szkolnym i władzami samorządowymi uruchomiono dożywianie dzieci. W czystej, przybranej kwiatami jadalni zasiadły dzieci do wspólnego śniadania, by wzmocnić swe siły i choć w części wyrównać braki organizmu spowodowane okolicznościami wojny.

Dnia 14 XII 1945 r. uruchomiono bibliotekę szkolną. Do liczby 25 książek przyłączyło się 8 książek ofiarowanych przez dzieci i 12 zakupionych przez Komitet Rodzicielski. Ogólna ilość książek przewyższyła liczbę dzieci.

Dnia 26 XII 1945 r. urządzono poranek o treści patriotycznej łącznie z rocznicą odzyskania ziemi śląskiej. Po przemówieniu kierownika szkoły dzieci zadeklamowały „Ojczyzno – ziemio nasza”, „Górnicy”, po czym odśpiewały „Rotę”.

W tym czasie liczba dzieci wzrosła do 50. Ob. inspektor Adam Lewandowski odwołuje ob. Michalinę Bejnar ze Szkoły Powszechnej nr 1 i przydziela ją do Szkoły Powszechnej nr 2. Odtąd każdą z klas uczy się osobno.

Dnia 27 I 1946 r. uroczysta choinka w szkole zgromadziła młodzież i rodziców. Pierwsze melodie kolęd polskich, pięknie przybrana choinka, rzęsiste światła, liczne atrakcje, podarki dla dzieci i wspólny podwieczorek z rodzicami zacieśniły przyjacielski stosunek szkoły i domu.

Krakowiak w narodowych strojach.

1.284 zł
na dożywianie

Przydzielenie
biblioteki
z Inspektoratu
Szkolnego

Uruchomienie
biblioteki
uczniowskiej

1. rocznica
odzyskania
ziemi śląskiej

Przydzielenie
sły nauczycielskiej

Choinka

Dochód 1.565 zł przeznaczono na dożywianie dzieci szkolnych.

Krakowiak w narodowych strojach.

Zadowolone matki i ojcowie razem z dziećmi przy stole.

Naszym „łobuzom” jak widać nie brak apetytu.

Dnia 21 XII 1945 r. zastęp „Rekinów” I drużyny harcerskiej śpieszy nam z pomocą i dostarcza 60 ławek dwuosobowych znalezionych w opuszczonych fortach za miastem i ofiarowuje je na gwiazdkę dla dzieci.

*Harcerze
dostarczają
60 ławek*

Dnia 25 III 1946 r. młodzież wzięła udział w powitaniu ks. biskupa Bolesława Kominka⁹. Prócz słów serdecznych i kwiatów złożyła mu przyrzeczenie, że stać będzie na straży wiary i Ojczyzny tu na tych Ziemiach Odzyskanych i dołoży wszelkich starań, by na wieki scalić ją z macierzą.

*Powitanie
ks. biskupa*

Dnia 26 III 1946 r. [dzieci] uczestniczyły w nabożeństwie żałobnym za poległych Polaków w powiecie Nysa.

*Nabożeństwo
żałobne za poległych
obronców Ojczyzny
1-3 maja 1946 r.*

1-3 maja to dni uroczystości państwowych. Dekoracje budynku szkolnego, czynny udział działwy w pochodzie i akademiach rzuciły odpowiednie ziarno na niwę dusz dziecięcych.

Dnia 2 VI 1946 r. Szkolne Koło PCK (założone 5 III) urządziło Dzień Matki. Dzień ten połączono z dniem I Komunii św.

Dzień Matki

⁹ Bolesław Kominek - ur. 1903 r., zm. 1974 r. Biskup, administrator apostolski Śląska Opolskiego w latach 1945–1951, arcybiskup metropolita wrocławski w latach 1972–1974, od 1973 roku kardynał.

Wczesnym rankiem zebrała się młodzież i rodzice na dziedzińcu szkolnym, dokąd ks. proboszcz Józef Zając¹⁰, a zarazem katecheta, przybył po dziatwę z procesją. Po wspólnej mszy św. i komunii młodzież wróciła do szkoły na uroczyste śniadanie. Załączone zdjęcia uzupełniają treść.

Młodzież z procesją udaje się do kościoła.

Wspólna fotografia na tle winorośli.

¹⁰ O. Józef Jan Zając – proboszcz parafii św. Elżbiety Węgierskiej w Nysie w 1945 r.

Na ogólną prośbę dzieci, wspólna fotografia z całym gronem nauczycielskim.

Dzieci powracają do szkoły na śniadanie.

*Sprytniejsze dzieci nie zważają na nęcącą treść śniadania,
tylko odwracają głowy w stronę aparatu fotograficznego.*

Przewodniczący Komitetu Rodzicielskiego ob. Wajdak.

Przewodnicząca sekcji dożywieniowej ob. Lucyszyn z zadowoleniem obserwuje miły nastrój dzieci przy stole.

Na komendę „wszystkie główki w stronę aparatu”.

„Mało”, niedługo poprosimy o „repetę”.

Wieczorem urządzono wieczornicę dla rodziców i dzieci.

Pomału zbliżał się koniec roku szkolnego. Liczba uczniów wzrosła do 70. Okres Tygodnia Szkoły Powszechnej pobudził znów młodzież do działania. Wspólne nabożeństwo, pochód dziecięcy, a wieczorem akademie w sali kina „Świt” i produkcje młodzieży zapoznały społeczeństwo z wyczynami i zdobyczami wiedzy ich dziatwy. Po południu odbył się festyn. Wydajna współpraca Komitetu Rodzicielskiego przy zbieraniu fantów (200 szt.), urządzenie „pajaca”, koła szczęścia, wędki szczęścia i produkcje dzieci, jak: biegi w workach, bieg z łyżkami, taniec kwiatów, placek z borówkami dały dochód 9.650 zł.

Dnia 28 VI 1946 r. zakończono rok szkolny. Rano o godz. 9.00 nabożeństwo szkolne wraz ze wspólną komunią św., godz. 10.30 uroczyste śniadanie w gronie Komitetu Rodzicielskiego.

*Zakończenie
roku szkolnego*

To nasza najmłodsza gromadka.

Matki z zaciekawieniem przyglądają się końcowym atrakcjom.

Wieczorem o godz. 17.00 odbyło się powtórzenie najpiękniejszych atrakcji dziecięcych.

500 zł
na dożywianie
450 zł
na PCK

Dochód 950 zł przeznaczono: 500 zł na dożywianie dzieci i 450 zł na cele PCK w Nysie.

Na tym zakończono rok szkolny 1945/1946.

Kierownik szkoły
Anna Witek

Publiczna
Szkoła Powszechna Nr 2
w Nysie

Dnia 1/11 1946

Rok szkolny 1946-1947

Wychować człowieka nowego,
wydobyć go ze zgliszczów wojny,
uwolnić od wszelkich ujemnych
wpływów z czasów okupacji niemieckiej,
doprowadzić go do odrodzenia,
by stał się prawym obywatelem
twórczym, odpowiedzialnym za swe
czyny, to naczelne założenie wychowawcze
roku szkolnego 1946-1947

Łącznie z napływem dzieci do szkoły i koniecznością uruchomienia kl. V i VI wyłoniły się nowe potrzeby szkoły. Trzeba było przystąpić do wyremontowania II piętra, by oddać go do użytku szkolnego. Po usilnych staraniach kierownictwa szkoły, za zgodą władz Zarządu Miejskiego, oszlono wszystkie okna, poprawiono dach, rynny, odmalowano pokój nauczycielski, pokój dla wychowawczyń przedszkola i kuchnię przeznaczoną na dożywianie dzieci.

Stosownie do zarządzenia Inspektoratu Szkolnego dnia 3 IX 1946 r. rozpoczęto rok szkolny. Zebrana młodzież pod opieką kierownika szkoły i nauczycielstwa udała się do kościoła na mszę św., skąd po wysłuchaniu okolicznościowego kazania wróciła do szkoły. Po krótkiej, a miłej wymianie słów między sobą i swymi wychowawcami oraz omówieniu najważniejszych podręczników i pomocy szkolnych [dzieci] wróciły do domu.

Dnia 4 IX 1946 r. rozpoczęła się normalna praca. Liczba dzieci w poszczególnych klasach: I – 20, II – 18, III – 22, IV – 19, V – 29, VI – 10. Dnia 6 IX 1946 r. zarządzeniem Inspektoratu Szkolnego została przydzielona ob. Adela Lubowicz¹¹ na stanowisko nauczycielki Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie.

Równocześnie z polecenia Inspektoratu Szkolnego objęła obowiązki wychowawczyni Przedszkola nr 2 ob. Henryka Lipowska¹².

Powołując się na współpracę z Komitetem Rodzicielskim, w ubiegłym roku kierownictwo szkoły zwołało zebranie rodzicielskie, na którym nastąpił wybór nowego zarządu z przewodniczącym ob. Wajdakiem, wybranym jednomyślnie po raz drugi. Na zebraniu tym omówiono najważniejsze potrzeby szkoły. Zobowiązano się przy tym opłacać 70 zł od rodziny, w tym: 10 zł na kinofikację, 10 zł na obsługę przy gotowaniu, 50 zł na pomoce szkolne. Wszystkie sieroty zwolniono od opłat całkowicie. Dzieci biedniejsze mogą otrzymać zniżkę, po uprzednim porozumieniu się z kierownictwem szkoły.

Dbając nie tylko o rozwój umysłowy dziecka, ale i o jego rozwój fizyczny, kierownictwo szkoły łącznie z Komitetem Rodzicielskim uruchomiło dożywianie dnia 23 IX 1946 r. Zapasy żywności z ubiegłego roku szkolnego i niewielka gotówka pozwoli obsłużyć dzieci i zapoczątkować dożywianie na okres 3 tygodni.

¹¹ Adela Lubowicz – ur. 25.11.1903 r. w Jodłowej, powiat jasielski. Ukończyła Seminarium Nauczycielskie Żeńskie im. bł. Kingi w Tarnowie, do egzaminu dojrzałości przystąpiła 13.06.1922 r. W 1926 roku zdała egzamin nauczycielski w Krakowie. Od 1922 roku pracowała w zawodzie nauczycielskim. W Szkole Powszechnej nr 2 w Nysie zatrudniona oficjalnie 01.09.1946 r. jako nauczycielka języka polskiego, historii, nauki o Polsce i biologii. 31.08.1951 r. została przeniesiona do Tarnowa.

¹² Henryka Lipowska – ur. 19.12.1929 r. w Częstochowie. W 1946 r. ukończyła Kurs Wychowania Przedszkolnego. Pracowała jako wychowawczyni Przedszkola nr 2 w Nysie od września do listopada 1946 r.

Dnia 29 IX 1946 r. w Dniu Spółdzielczości urządzono akademię, na której dzieci zapoznały się z ideą przewodnią spółdzielczości i posunięciami rządu w tej dziedzinie.

Dnia 29 i 30 X 1946 r. delegacja PCK zajęła się uporządkowaniem grobów poległych żołnierzy.

Dnia 1 XI 1946 r. młodzież całej szkoły karnie w szeregach udała się z procesją na cmentarz, gdzie złożono wieńce na grobach obrońców naszej Ojczyzny. Starsze dzieci w tym dniu wzięły udział w zbiórce ulicznej i sprzedały nalepek na groby żołnierzy na sumę 1.000 zł.

W międzyczasie zachodzą pewne zmiany personalne. Inspektorat Szkolny przydziela ob. Jadwigę Kociańkiewicz¹³ na stanowisko nauczyciela tutejszej szkoły.

Ks. Józef Zajac z polecenia władz kościelnych ustępuje ze stanowiska katechety ks. Janoszowi Robertowi¹⁴.

Dnia 24 XI 1946 r. po uprzedniej interwencji kierownictwa szkoły i Komitetu Rodzicielskiego dyrekcja Okręgowej Sieci Śląska Opolskiego w Nysie przysłała jednorazową zapomogę w sumie 5.000 zł na potrzeby szkoły.

Dnia 28 XI 1946 r. Inspektorat Szkolny przydziela subwencję 150 zł dla Przedszkola nr 2 i 700 zł dla Szkoły Powszechnej nr 2.

Dnia 25 XI 1946 r. ob. Henryka Lipowska zostaje przeniesiona, wobec czego zajęcia w Przedszkolu nr 2 zostały zawieszone.

Tymczasem zbliża się okres św. Mikołaja, młodzież przygotowuje się do występów, ożywia się życie w szkole. Dnia 8 XII 1946 r. zjeżdża św. Mikołaj w osobie podinspektora szkolnego ob. Józefa Józkowa¹⁵. Przepelniona sala rodziców i dzieci owacyjnie wita św. Mikołaja, dzieci popisują się swymi wyczynami, po czym następuje rozdanie podarków od św. Mikołaja. Pilni zaś i dobrzy uczniowie otrzymują ponadto dary od PCK. Całkowity dochód 2.565 zł przeznaczono na dożywianie.

*Dzień
Spółdzielczości
Subwencja
na dożywianie
1.000 zł
na groby poległych
żołnierzy*

*Ob. Jadwiga
Kociańkiewicz
obejmuje stanowisko
nauczyciela*

*Zapomoga
5.000 zł*

*Subwencja
Inspektoratu
Szkolnego
850 zł*

*Dochód
2.565 zł
na dożywianie*

¹³ Jadwiga Kociańkiewicz – nauczycielka Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie od października 1946 r. do lipca 1947 r.

¹⁴ O. Damascen Robert Janosz – proboszcz parafii św. Elżbiety Węgierskiej w Nysie w latach 1946-1947.

¹⁵ Józef Józków – ur. 21.07.1897 r. w Radziechowie. W 1930 roku ukończył Państwowy Wyższy Kurs Nauczycielski we Lwowie. Od października 1945 roku pracował jako podinspektor szkolny w Strzelcach Opolskich, od 01.03.1946 r. podinspektor szkolny w Nysie. 01.09.1950 r. objął stanowisko kierownika Wydziału Oświaty Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Nysie.

1000 zł
na bursę i stypendia

Choinka
dla żołnierzy

Danina narodowa
750 zł

Ob. Elżbieta
Paciorek obejmuje
wychowawstwo
Przedszkola nr 2

Święto Pułku

30 IV 47
akademia
1 V 1947
pochód z transpa-
rentami

Dnia 12 XII 1946 r. młodzież spieszy z pomocą kolegom i koleżankom, i dorzuca cegiełkę 1.000 zł na utrzymanie burs i stypendiów.

Ale nie tylko o kolegach myśli młodzież szkolna. Niedaleko szkoły są koszary wojskowe, a w nich żołnierze, których twardy obowiązek przykuł do miejsca – każe im stać na posterunku i czuwać nad bezpieczeństwem kraju. Dla nich to robi młodzież zabawki choinkowe, by ubrać ich choinkę i choć w części uprzyjemnić im dzień wigilijny – pisze listy z życzeniami. Dnia 24 XII 1946 r. delegacja PCK udaje się pod opieką kierownika szkoły i nauczycielską do koszar, by wspólnie ubrać choinkę. Miła niespodzianka łączy serca żołnierzy z młodzieżą.

Na zakończenie roku kalendarzowego 1946 młodzież spełnia swój obywatelski obowiązek wobec państwa i przesyła 750 zł na daninę narodową¹⁶.

Dnia 1 I 1947 r. Inspektorat Szkolny przydziela ob. Elżbietę Paciorkę na stanowisko wychowawczyni Przedszkola nr 2. Odtąd wznowią się prace na terenie Przedszkola nr 2, liczba dzieci wzrosła do 24. Mając na uwadze zdrowie dzieci, za staraniem kierownictwa szkoły poddano dzieci badaniom lekarskim, potrzebującym udzielono pomocy.

Kierownictwo szkoły i młodzież, będąc w stałym kontakcie z 33. PP¹⁷, korzysta z zaproszenia i dnia 11 IV 1947 r. spieszy na święto pułkowe. Po wysłuchaniu mszy świętej polowej i wysłuchaniu przemówień okolicznościowych młodzież wita defilujących żołnierzy, obrzucając ich kwiatami.

Zbliża się maj, a wraz z nim szereg pamiątek historycznych, tak drogich sercu każdego Polaka. W roku 1947 przypada druga rocznica Dnia Pracy w odrodzonej Ojczyźnie naszej. Dnia 30 IV 1947 r. zbiera się młodzież na uro-

¹³ Jadwiga Kocialkiewicz – nauczycielka Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie od października 1946 r. do lipca 1947 r.

¹⁴ o. Damascen Robert Janosz – proboszcz parafii św. Elżbiety Węgierskiej w Nysie w latach 1946-1947.

¹⁵ Józef Józków – ur. 21.07.1897 r. w Radziechowie. W 1930 roku ukończył Państwowy Wyższy Kurs Nauczycielski we Lwowie. Od października 1945 roku pracował jako podinspektor szkolny w Strzelcach Opolskich, od 01.03.1946 r. podinspektor szkolny w Nysie. 01.09.1950 r. objął stanowisko kierownika Wydziału Oświaty Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Nysie.

¹⁶ Danina narodowa – powszechne świadczenie majątkowe wprowadzone dekretem 13.11.1946 r. w celu przyspieszenia zagospodarowania Ziemi Odzyskanych.

¹⁷ 33. Nyski Pułk Piechoty – oddział piechoty Ludowego Wojska Polskiego, sformowany w rejonie Lublina, jako 20. Pułk Piechoty na podstawie rozkazu nr 8 Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego 20.08.1944 r. 15.09.1944 r. przemianowany na 33. Pułk Piechoty. Jednostka wchodziła w skład 7. Łużyckiej Dywizji Piechoty 2. Armii Wojska Polskiego.

czystą akademię o godz. 17.00. Licznie zebrani rodzice, przedstawiciele partii politycznych i nauczycielstwo dają wyraz czci dla świata pracy.

Program akademii na dzień 1 Maja 1947 r.

1. Zagajenie.....kierownik szkoły Anna Witek
2. Odśpiewanie hymnu„Jeszcze Polska...”
3. Śpiew kl. I i II.....„Dopóki w sercu naszym”
4. Deklamacje ucz. kl. II.....„Hej, do pracy”
5. Śpiew kl. I i II.....„Wije się rzeczka”
6. Taniec marynarzy Ucz. kl. V, VI i IV
7. Deklamacja.....„1 Maj”
8. Chór kl. IV, V, VI.....„Wszystko, co nasze”
9. Deklamacja..... „Praca wre”
10. Chór kl. IV, V, VI.....„Myśmy przyszłością narodu”
11. Deklamacja.....„Buduj się, Polsko”
12. Chór kl. IV, V, VI.....„Wieczorami...”
13. Inszenizacja Drużyna kl. V, VI
14. Deklaracja zbiorowa..... Hymn nowej Polski
15. Taniec „Góraliczek” kl. V, VI
16. Odśpiewanie „Roty”„Nie rzucim ziemi” jw.

Okres 2 – 4 V 1947 r. przeznaczono na zbiórki na cele oświatowe. [Odbłyły się] imprezy, akademie i pochody z transparentami pod hasłem „Książka dla ludu”. Udział dzieci w zbiórce ulicznej zamknął się sumą 1.661 zł.

Dnia 9 V 1947 r. w drugą rocznicę Święta Zwycięstwa młodzież udekorowała budynek szkolny. Po wspólnym nabożeństwie wzięła udział w uroczystym poranku wg następującego programu:

1. Zagajenie kierownika szkoły
2. Odśpiewanie hymnu narodowego
3. Przemówienie przedstawiciela 33. PP por. Żołędzia
4. Deklamacja „Gdzie ty idziesz, Jasiu...” Przedszkole nr 2
5. Inszenizacja „Rozkwitały pęki białych róż”
6. Deklamacja zbiorowa „Westerplatte”
7. Śpiew kl. I i II „Cześć polskiej ziemi, cześć”
8. Deklamacja „Jestem polskim dzieckiem” kl. II
9. Śpiew kl. I i II „Hej, jadą ułani”
10. Deklamacja zbiorowa „Maszeruje opłotkami” kl. III
11. Chór kl. IV, V, VI „Ojczyzna moja”
12. Odśpiewanie „Boże, coś Polskę”.

1.661 zł
na cele oświatowe

Pochód
z transparentami

Święto Wolności

Udział dzieci
w defiladzie

*Przydział
boiska*

Dnia 29 V 1947 r. Zarząd Miejski podał kierownictwu Szkoły Powszechnej Nr 2 w Nysie do wiadomości, że przychyła się do prośby kierownictwa szkoły i przydziela tymczasowo nieruchomość poniemiecką przy ul. Kordeckiego nr 6, nr parceli [366, 367, 368, 34] / 2 b do czasu decyzji Miejskiej Komisji Osiedleńczej. Nieruchomość tę przeznaczono na boisko szkolne.

*Zbieranie
złomu*

Dnia 13 V 1947 r. młodzież szkolna ofiaruje cały dzień na zbieranie złomu. Zdaje sobie sprawę, że Ojczyzna nasza potrzebuje surowców w celu zaspokojenia potrzeb państwa.

I Komunia Św.

15 V 1947 r. to dzień I Komunii św. Jak roku ubiegłego, tak i teraz, kierownictwo szkoły w porozumieniu z rodzicami i ks. prefektem stara się uprzyjemnić ten pamiętny dzień w życiu dziecka. Rankiem zebrała się młodzież na dziedzińcu szkolnym, dokąd przybył ks. prefekt Robert Janosz z procesją po dzieci. Orkiestra 33. PP przy dźwiękach muzyki zaprowadziła dziatwę na mszę św.

Oto niektóre ze zdjęć.

Grupa dziewczynek.

Grupa chłopców.

W drodze do kościoła.

Najmłodsze koleżanki niosą wieniec.

Komunia św. 15 V 1947 r.

Wspólne śniadanie.

Rodzice dzieci na wspólnej uczcie.

Dzień I Komunii św. połączono ze Świętem Matki, dla których dziatwa przygotowała szereg niespodzianek: kwiaty, deklamacje, upominki, tańce i piosenki, to podarki dla ukochanych matek. A oto grupka tych najmłodszych z Przedszkola nr 2 po złożeniu darów swym mamusiom.

Dnia 26 V 1947 młodzież bierze udział w pochodzie i akademii Święta Chłopów. Pierwsze szeregi w strojach ludowych z transparentami prowadzą orszak szkolny.

Dnia 8 VI 1947 r. przypada Święto Sportu. Grupy ćwiczebne dziewcząt z biało-czerwonymi łukami wykonują pąsy, a chłopcy ćwiczenia rytmiczne z chorągiewkami. Poza występami artystycznymi młodzież pragnie przyjść z pomocą wszystkim, którzy tego potrzebują. Przystępuje więc gremialnie do przeprowadzenia zbiórek i sprzedaży kartek na cele społeczne i w ciągu miesiąca czerwca uzyskuje kwoty:

<i>na powodźnian</i>	<i>439 zł</i>
<i>na odbudowę Warszawy</i>	<i>1.150 zł</i>
<i>na budowę szkół</i>	<i>651 zł</i>
<i>na Towarzystwo Burs i Stypendiów</i>	<i>1.500 zł</i>
<i>na oświatę</i>	<i>1.534 zł</i>

Razem:5.274 zł

<i>na kolonie letnie</i>	<i>5.255 zł</i>
<i>na cele PCK</i>	<i>2.514 zł</i>
<i>z przeniesienia</i>	<i>5.274 zł</i>

Razem:13.043 zł

Dnia 20 VI 1947 r. rozpoczyna się Tydzień Kultury i Sztuki. Młodzież bierze czynny udział w akademii „Dzieci dla dzieci” – wykonuje taniec kwiatów i inscenizację „A gdy będzie słońce i pogoda”.

Wreszcie zbliża się koniec roku szkolnego 1946/1947. Za staraniem kierownictwa Szkoły Powszechnej nr 2 otrzymuje się bezpłatnie salę w ZZK i urządza się uroczyste zakończenie roku szkolnego. Najlepsze produkcje artystyczne wypełniają treść wieczoru. Przemówienia kierowniczk ob. Anny Witek i inspektora szkolnego ob. Józefa Józkowa obrazują pracę nauczycieli i dzieci, zacieśniają nić między szkołą a domem.

W załączeniu podajemy program zakończenia roku szkol. 1946/1947.

P R O G R A M	
1. Powitanie	Inspektor szkoły
2. Chór szkolny wykon.	Inspektor szkoły
3. Deklamacja Polska mamy szkołę.	Inspektor szkoły
4. Chór szkolny wykon.	Inspektor szkoły
5. Gałczek piasy	Inspektor szkoły
6. Pajace	Inspektor szkoły
7. Monolog Śmierć Zwyrtaki	Inspektor szkoły
8. Goraliczek, taniec	Inspektor szkoły
9. Deklamacja zespołowa Hymn nowej Polski	Inspektor szkoły
10. Drobny iscenizacja piosenki	Inspektor szkoły
11. Deklamacja Ksiądzka	Inspektor szkoły
12. A gdy będzie słońce	Inspektor szkoły
13. Chór szkolny wykon.	Inspektor szkoły
14. Deklamacja zakończenia roku szk.	Inspektor szkoły
15. Taniec kwiatów	Inspektor szkoły
16. Pożegnanie szkoły	Inspektor szkoły

29. V 1946.

Inspektor szkoły

Całkowity dochód 7.850 zł przeznaczono na potrzeby szkoły.

Zestawienie kwot zebranych przez dzieci Szkoły Powszechnej Nr 2 na cele społeczne w roku szkolnym 1946/1947

Ponieważ w dniu 30 VI 1947 r. stan liczebny uczniów wynosił 154 – na jedno dziecko-ucznia składka na przestrzeni roku szkolnego 1946/1947 wynosi około 181,00 zł.

L.p.	Cel społeczny	Kwota	Uwagi
1.	PCK: na groby poległych żołnierzy	1.000,00	
2.	Dożywianie: impreza św. Mikołaja	2.565,00	
3.	Towarzystwo Burs i Stypendiów: nalepki i składki	1.000,00	
4.	Danina narodowa	750,00	
5.	Święto Oświaty	1.661,00	
6.	Odbudowa Warszawy	1.150,00	
7.	Na powodzian	439,00	
8.	Na odbudowę szkół	651,00	
9.	Towarzystwo Burs i Stypendiów – składki	1.500,00	
10.	Święto Oświaty	1.534,00	
11.	Kolonie letnie	5.255,00	
12.	Tydzień PCK	2.514,00	
13.	Impreza szkolna: na potrzeby szkoły	7.850,00	
	Razem	27.869,00	

Rok szkolny 1947-1948

*Rozpoczęcie
roku szkolnego*

Po reformach gospodarczych, politycznych i społecznych przychodzi reforma szkolnictwa, a z tym łączy się przebudowa uczuć i serc nauczyciela, i dzieci. Jaki będzie nauczyciel, takie będą dzieci, taka będzie przyszłość naszego narodu i państwa. Umiłowanie pracy nauczycielskiej, tej pracy pionierskiej przy trudnych warunkach bytowania, umiłowanie dziatwy szkolnej i wspólna praca wychowawców nad szkoleniem nowych kadr młodzieży, przygotowanej do obecnej rzeczywistości, to założenie na rok szkolny 1947/1948.

Zgodnie z zarządzeniem władz szkolnych dnia 3 IX 1947 r. rozpoczęto rok szkolny 1947/1948. Po wspólnym nabożeństwie i okolicznościowym przemówieniu ks. prefekta o. Daniela Michalskiego¹⁹ młodzież wróciła do szkoły, gdzie odbył się uroczysty poranek w obecności inspektora szkolnego ob. Wawrzyńca Światały, grona nauczycielskiego, rodziców, przedstawicieli partii politycznych i dzieci.

Na program poranka złożyło się:

- 1. zagajenie kierownika szkoły ob. Anny Witek**
- 2. przemówienie inspektora szkolnego**
- 3. deklamacja „Do szkoły”**
- 4. odśpiewanie „Jeszcze Polska...”.**

Ob. inspektor szkolny i kierowniczka szkoły w doniosłych słowach nakreślili znaczenie szkoły w dobie obecnej, ułatwienie korzystania z wiedzy dzieciom chłopskim i robotniczym nie tylko na poziomie szkół powszechnych, ale i średnim, a nawet uniwersyteckim.

¹⁹ O. Daniel Hieronim Michalski – proboszcz parafii św. Elżbiety Węgierskiej w Nysie w latach 1947-1948.

Łącznie z powołaniem kl. VII i zwiększeniem ilości dzieci Inspektorat Szkolny [powołał] ob. Adama Kalińskiego²⁰ i ob. Jadwigę Śliwińską na stanowisko nauczycieli Szkoły Powszechnej nr 2.

Równocześnie uruchamia się prace w Przedszkolu nr 2. Wychowawstwo obejmuje ob. Regina Kwiatkowska z rozporządzenia władz szkolnych.

Dnia 29 IX 1947 r. przypada Dzień Spółdzielczości. Poranek spółdzielczy, przemówienie kierownika szkoły o znaczeniu spółdzielczości, sprawozdanie ob. Michaliny Bejnar z dotychczasowej działalności Spółdzielni Uczniowskiej, deklamacja „Wspólnota” zakończyły i należycie naświetliły cel i zadanie spółdzielni w dobie obecnej.

Dnia 2 X 1947 r. Zarząd Miejski po usilnym staraniu kierownika szkoły, pismem W.Rol.Sp. IV/10/18/47 wydzierżawia bezpłatnie 6 ha 6 arów ziemi na okres 2 lat dla nauczycielstwa Szkoły Powszechnej nr 2.

Dnia 1 XI 1947 r. Szkolne Koło PCK zajęło się uporządkowaniem grobów poległych żołnierzy. Dnia 1 i 2 XI 1947 r. przeprowadziło zbiórkę uliczną na groby poległych żołnierzy i zebrało kwotę 3.326 zł. Dnia 4 XI 1947 r. PCK wpłaca 750 zł ze sprzedaży kartek do Oddziału PCK w Nysie.

Dnia 11 XI 1947 r. na zaproszenie kierownika szkoły, przedstawiciel 33. PP Nyskiego wygłasza pogadankę do młodzieży szkolnej w czwartą rocznicę [bitwy pod Lenino] - „Szlakiem bojowym od Lenino”, ilustrowaną wykresami.

Dnia 6 XII 1947 r. przypada jedna z najmiłszych atrakcji dziecięcych – dzień św. Mikołaja. Związek Zawodowy Kolarzy wynajmuje bezpłatnie salę. Młodzież pod kierownictwem nauczycielstwa urządza imprezę „Idzie św. Mikołaj”. Liczne śpiewy, deklamacje i tańce dopełniają program. Pod koniec następuje rozdanie podarków dla wszystkich dzieci. Biedne dzieci dostają podarki bezpłatnie, ponadto sukienki, buciki z PCK Oddział Nysa. Dochód z imprezy św. Mikołaja przeznaczono na potrzeby szkoły.

Dnia 13 I 1948 r. młodzież zakupiła 63 kartki na pomnik Brodzińskiego i sumę 630 zł wpłaciła do Inspektoratu Szkolnego.

Doceniając konieczność odbudowy naszej stolicy Warszawy, młodzież staje do wspólnego apelu i składa datki na łączną sumę 2.364 zł, którą wpłaca do Inspektoratu Szkolnego w Nysie dnia 30 I 1948 r.

Ob. Adam Kaliński i ob. Jadwiga Śliwińska obejmują pracę nauczycielską

Ob. Regina Kwiatkowska obejmuje wychowawstwo w Przedszkolu nr 2

Dzień Spółdzielczości

Przydział ziemi

*Łącznie
4.076 zł
na cele PCK*

*Szlakiem
bojowym
od Lenino*

*Dochód
z imprezy
św. Mikołaja
5.500 zł*

*630 zł
na pomnik
Brodzińskiego*

*2.364 zł
na odbudowę
Warszawy*

²⁰ Adam Kaliński – nauczyciel w Szkole Powszechnej nr 2 w Nysie w okresie od maja 1947 r. do sierpnia 1949 roku.

750 zł
na Towarzystwo
Burs i Stypendiów

Dnia 16 II 1948 r. zakupuje młodzież 150 znaczków za 5 zł na Towarzystwo Burs i Stypendiów, i wpłaca 750 zł.

1.500 zł
na odbudowę
Warszawy

Dnia 16 II 1948 r. zakupuje młodzież 150 znaczków za 10 zł na odbudowę Warszawy za łączną sumę 1.500 zł.

Dnia 23 II 1948 r. odbył się w szkole poranek w związku z 30-leciem Armii Czerwonej.

500 zł
na cele PCK

Dnia 15 III 1948 r. Szkolne Koło PCK otrzymała kwotę 500 zł ze sprzedaży kartek świątecznych wpłaciło do Oddziału PCK w Nysie.

1.340 zł
na Ziemię
Zachodnią

Dnia 17 III 1948 r. odbył się uroczysty poranek z okazji 3. rocznicy odzyskania Ziemi Zachodnich. Młodzież wzięła udział w akademii w kinie „Odra” i zbiórce na Ziemię Zachodnią. Kwotę 1.340 zł przesłała do Komunalnej Kasy Oszczędności w Nysie.

Jugosławia

Dnia 19 III 1948 r. przeprowadzono na lekcjach języka polskiego pogadanki łącznie z zawarciem przymierza polsko-jugosłowiańskiego, gdzie podkreślono życzliwe odnoszenie się narodu polskiego do narodu jugosłowiańskiego – nawiązania przyjaznych stosunków gospodarczych i politycznych między Polską a Jugosławią.

500 zł
na Towarzystwo
Burs i Stypendiów

Dnia 15 IV 1948 r. Szkolne Koło PCK sprzedało kalendarzyki na kwotę 500 zł, którą przesłała na cele Towarzystwa Burs i Stypendiów.

Łącznie z często spotykanymi pociskami groźnymi dla otoczenia kierownictwo szkoły zwróciło się do dowództwa 33. PP z prośbą o oczyszczenie terenu przyszkolnego i udzielenie informacji młodzieży, jak się w tym wypadku zachować.

Akademia
żałobna ku czci
śp. gen. Karola
Świerczewskiego

Dnia 17 IV 1948 r. urządzono akademię żałobną ku czci śp. gen. Karola Świerczewskiego. Licznie zebrana młodzież przed przybranym kirem portretem gen. Karola Świerczewskiego wysłuchała przemówienia kierownika szkoły, po czym 2-minutową ciszą złożyła cześć zmarłemu. Chór szkolny odśpiewał „Srebrne dzwony”, młodzież klas młodszych wygłosiła 3 deklamacje, po czym orszak młodzieży ruszył na cmentarz, gdzie złożono wieniec na znak oddania czci tej wielkiej postaci historycznej. W godzinach popołudniowych młodzież zebrała się w sali kina „Odra”, gdzie odbyła się akademie w trzecią rocznicę odzyskania Ziemi Zachodnich.

Święto pułkowe

Dnia 18 IV 1948 r., korzystając z zaproszenia 33. PP Nyskiego, młodzież bierze udział w dorocznym święcie pułkowym. Po wysłuchaniu mszy świętej i przemówień wita defilujących żołnierzy kwiatami i oklaskami.

Dnia 30 IV 1948 r. w wigilię Święta Pracy młodzież produkuje się na wspólnej akademii urządzonej przez komitet miejscowy. Chór kl. IV, V, VI i VII odśpiewał „Ojczyzna moja”, „Młodzieży” i „Żelazny marsz”. Uczniowie kl. VI wygłosili deklamację zespołową „Rzeczpospolita” i inscenizację „Poezja pracy”. Dnia 1 V 1948 r. młodzież z transparentami defiluje ulicami miasta.

1 V
Święto Pracy

Dnia 2 V 1948 r. przypada Święto Oświaty. Po wspólnym nabożeństwie młodzież sformowała szeregi i z transparentami przemaszerowała na stadion sportowy, gdzie odbyły się biegi na przełaj. Drużyna Szkoły Powszechnej nr 2 zajęła 3. miejsce w biegu na 500 m.

Święto Oświaty

Doceniając ważność zwalczania analfabetyzmu, młodzież staje do zbiórki pieniężnej na cele oświatowe. Kwotę 3.145 zł wpłaca do Banku Gospodarstwa Krajowego dnia 12 V 1948 r.

3.145 zł
na oświatę

Dnia 6 V 1948 r. łącznie z innymi szkołami [młodzież] urządza akademię – produkcje: deklamacja „Geografia”, inscenizacja „Dajcie nam słowo”, utwory fortepianowe – taniec krakowiak.

*Akademia
Święta Oświaty*

Dnia 7 V 1948 r. Szkolne Koło PCK dokonało zbiórki na budowę sanatorium dla dzieci chorych na gruźlicę w Rabce. Zebraną kwotę 3.345 zł przesłano czekiem PKO Nr III 963 dnia 7 V 1948 r.

3.345 zł
*na sanatorium
w Rabce*

Dnia 8 V 1948 r. młodzież uczestniczyła w apelu poległych, jaki odbył się na placu Paderewskiego. Po zapaleniu znicza i odśpiewaniu hymnu narodowego „Jeszcze Polska nie zginęła” dwuminutową ciszą uczciła pamięć poległych.

Apel poległych

W czerwcu 1948 roku odbyła się uroczystość Święta Matki z programem zaopatrzoną w deklamacje, śpiewy, inscenizacje i obrazek sceniczny. Mamusi uczennic tutejszej szkoły obecne w 80% otrzymały podarki od swych dzieci. Uroczystość odbyła się w lokalu ZZK.

Święto Matki

Dnia 2 VI 1948 r. w lokalu ZZK odbyła się uroczystość zakończenia roku szkolnego. Na program złożyły się najcenniejsze deklamacje, inscenizacje, śpiewy i recytacje zespołowe, opracowane w ciągu roku przez grono nauczycielskie i młodzież. Uroczystość zagała kierownik szkoły ob. Anna Witek, charakteryzując stały wzrost poziomu szkoły oraz założenia ideologiczne pracy nauczycielskiej. Na zakończenie najcenniejsi uczniowie, a więc przodownicy w nauce, otrzymali nagrody w postaci książek. Po uroczystości oficjalnej młodzież przeszła do lokalu szkolnego, gdzie nastąpiło rozdanie świadectw.

*Zakończenie
roku szkolnego*

Tak zakończono prace w roku szkolnym 1947/1948. Dla uzupełnienia obrazu przytacza się wykaz zbiórki pieniężnej na FOS²¹ za miesiące III-VIII 1948 r.

FOS

klasa	Liczba uczniów	Kwota należna wg normy	Kwota zebrana	%	Kwota przypadająca na ucznia		Lokata klas.
					wg normy	zebrana	
I	41	492,-	930,-	189	12,-	22,60	VII
II	35	420,-	800,-	190	12,-	22,80	VI
III	31	372,-	900,-	240	12,-	29,10	IV
IV	35	420,-	912,-	210	12,-	26,-	V
V	38	456,-	1.467,-	320	12,-	38,60	III
VI	27	324,-	1.505,-	460	12,-	55,70	I
VII	20	240,-	1.098,-	450	12,-	54,90	II
Razem	227	2.724,-	7.612,-	240	-	33,90	
Impreza			7.072,-				Święto Matki
Ogółem			14.684,-	530	-		

²¹ Fundusz Odbudowy Szkół – Projekt uruchomienia specjalnego funduszu na cele szkolne przedstawił wojewoda śląsko-dąbrowski, Aleksander Zawadzki, na sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach 22.03.1947 r. Rada powołała Śląsko-Dąbrowski Fundusz Odbudowy Szkół i nadała mu formę nadzwyczajnego budżetu wojewódzkiego związku samorządowego. Fundusz miał powstać z jednorazowego daru wszystkich mieszkańców województwa, zebranego w kwietniu i maju 1947 r. Do kierowania pracami FOS utworzono specjalny komitet, obok którego z czasem zaczęły powstawać komitety powiatowe, miejskie, gminne i zakładowe. Ze środków FOS w 1947 roku odbudowano na Śląsku Opolskim 74 szkoły, a w 315 przeprowadzono remonty. Popularność funduszu sprawiła, że zbiórki były kontynuowane, [w:] R. Pacułt, *Szkolnictwo podstawowe na Śląsku Opolskim*, Opole 1983, s. 37-40.

Rok szkolny

1948-1949

Uroczystość rozpoczęcia roku szkolnego 1948/1949 odbyła się w dniu IX 1948 r. na stadionie sportowym wspólnie dla wszystkich szkół miasta Nysy. Imprezę rozpoczęło przemówienie radiowe ministra oświaty dr. Stanisława Skrzeszewskiego²², dalszy program wypełniły pokazy poszczególnych szkół. Na zakończenie do zebranej młodzieży przemówili ob. inspektor Wawrzyniec Światała i ob. prezydent miasta Edward Stępień²³, po czym rozdano dzieciom cukierki, a najbiedniejszym ofiarowano buciki i odzież.

*Rozpoczęcie
roku szkolnego*

Dnia 16 X 1948 r. wyjechała z Nysy wspólna wycieczka dzieci szkół podstawowych do Wrocławia, celem zwiedzenia Wystawy Ziem Odzyskanych WZO²⁴. Z terenu tutejszej szkoły wzięło udział całe grono nauczycielskie i 148 dzieci. Wycieczkę subsydiował częściowo Komitet Rodzicielski, częściowo rodzice, a częściowo Inspektorat Szkolny. Kierownikiem wycieczki był ob. inspektor Wawrzyniec Światała. Wrocław jako miasto, a szczególnie WZO, pozostawiło w umysłach dzieci niezatarte wrażenia. Grono nauczycielskie przy okazji zwiedzania WZO bacznie zaobserwowało specjalne zainteresowania młodzieży. Powrót do Nysy nastąpił w tym samym dniu. Wycieczka, podróż, miasto Wrocław i WZO stało się przez długi okres czasu tematem młodzieżowych rozmów, tak na lekcjach, jak i w przerwach.

*Wycieczka
na Wystawę
Ziem Odzyskanych*

²² Stanisław Skrzeszewski – ur. 1901 r., zm. 1978 r. Nauczyciel, minister spraw zagranicznych w latach 1951–1956, minister oświaty w latach 1944–1945, 1947–1950.

²³ Edward Stępień – prezydent Nysy od 15.10.1945 r. do 28.02.1950 r.

²⁴ Wystawa Ziem Odzyskanych – wystawa zorganizowana we Wrocławiu w 1948 roku w celu zaprezentowania dokonań związanych z odbudową Ziem Odzyskanych po II wojnie światowej.

Dnia 9 X 1948 r. w dniu Święta Milicji młodzież uczestniczyła w globalnej imprezie tego dnia oraz delegacja tutejszej szkoły wręczyła komendantowi powiatowemu MO wiązanek kwiatów.

Dnia 13 X 1948 r., łącznie z piątą rocznicą bitwy pod Lenino, kierownictwo szkoły zaprosiło oficera 33. PP celem wygłoszenia odczytu. Delegowany oficer WP jako naoczny świadek i uczestnik w bitwie pod Lenino opisał dzieciom w zwięzłym referacie poszczególne etapy oraz przebieg bitwy.

Dnia 2 XI 1948 r. szkolne koło TPŻ zorganizowało składanie wieńców na grobach bohaterów polskich i radzieckich. W tym celu przygotowano wieńce i świece na groby, a cała młodzież wzięła udział w pochodzie. Na cmentarzu miały miejsce przemówienia delegatów partii politycznych, prezydenta miasta.

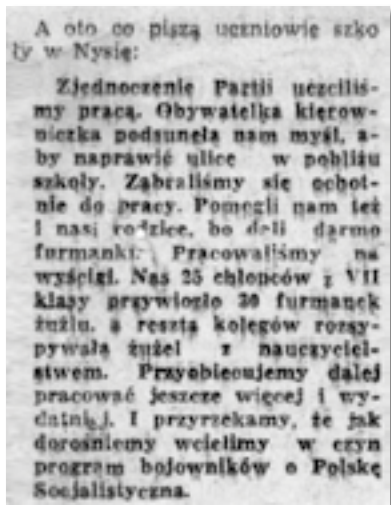
Dnia 6 XI 1948 r. Szkolne Koło Przyjaźni Polsko-Radzieckiej z okazji zakończenia miesiąca przyjaźni wzięło udział w uroczystej akademii, która odbyła się w lokalu kina „Odra”. W akademii tej wzięła udział cała młodzież tutejszej szkoły.

Dnia 15 XII 1948 r. Szkoła Powszechna nr 2 wzięła udział w uroczystej międzyszkolnej akademii z okazji zjednoczenia partii. Niezależnie od tego, na terenie szkoły została zorganizowana lokalna akademie, na której program złożyły się: audycja radiowa, przemówienie kierownika szkoły, deklamacje, śpiewy, przemówienie delegata Samopomocy Chłopskiej, Zarządu Miejskiego, okolicznościowe przemówienie wizytatora KOS ob. Zborowskiego.

Z uwagi na to, że uroczystość św. Mikołaja nie odbyła się w szkole, dzieci otrzymały w dniu zjednoczenia partii prezenty w postaci cukierków i ciast, od Samopomocy Chłopskiej dodatkowo biedna młodzież otrzymała paczki żywnościowe, a od Zarządu Miejskiego wytypowane dzieci przez Komitet Rodzicielski podarki odzieżowe.

W dniach poprzedzających zjednoczenie partii na skutek pogadarek lekcyjnych młodzież postanowiła uczcić ten dzień czynem młodzieżowym. Projektów było wiele, a w końcu ustalono, że najbliższe drogi prowadzące do szkoły, a uszkodzone, zostaną naprawione przez młodzież, o czym „Trybuna Robotnicza” doniosła w krótkim sprawozdaniu w jednym z artykułów swego dziennika.

W pracach tych wzięła udział cała młodzież tutejszej szkoły pod kierow-

nictwem grona nauczycielskiego.

Tak się odbył dzień zjednoczenia partii.

Dnia 22 II 1949 r. przedstawiciel 33. PP w Nysie wygłosił na terenie tutejszej szkoły referat o powstaniu Armii Czerwonej z okazji 31. rocznicy istnienia Armii Czerwonej. Po części oficjalnej uformował się pochód na cmentarz, gdyż na grobach poległych żołnierzy Armii Radzieckiej dzieci złożyły wiązanki kwiatów.

*31. rocznica
powstania
Armii
Czerwonej*

Dnia 1 maja młodzież tutejszej szkoły wzięła udział w uroczystości Święta Pracy. Pochód uformowany przed budynkiem szkolnym poprzedziła banderia tutejszej dzielnicy, najmłodsze dzieci umieszczono na platformie konnej, która zamykała pochód. Wszystkie dzieci zaopatrzyły się w czerwone chorągiewki, a czoło pochodu poprzedziła flaga narodowa i transparenty z odpowiednimi hasłami. Po przybyciu na miejsce zbiórki szkoła została włączona do pochodu ogólnego, który poprzedziły przemówienia delegatów partii politycznych, urzędów i związków.

*1 Maja
1949 r.*

W dniu poprzedzającym Święto Pracy w lokalu ZZK szkoła wzięła czynny udział w akademii zorganizowanej przez kierownictwo szkoły i Związek Zawodowy Kolejarzy dla młodzieży szkolnej i pracowników kolejowych. Na zakończenie tej akademii ZZK rozdał premie przodownikom pracy, którzy to przodownicy wręczali później wszystkim dzieciom tutejszej szkoły podarki w postaci paczek z cukierkami, zakupionych przez Komitet Rodzicielski.

Budynek szkolny był przybrany nowo zakupionymi flagami narodowymi, portretami członków rządu oraz napisami. Na konferencji Rady Pedagogicznej poprzedzającej Święto Pracy grono nauczycielskie wspólnie z młodzieżą postanowiło uczcić ten dzień przez powzięcie pewnych zobowiązań, w wykonaniu których wzięło czynny udział tak grono, jak i młodzież. Wśród zobowiązań należy wymienić: uporządkowanie i doprowadzenie do wzorowej czystości boiska, podwórza szkolnego oraz ogrodu kwiatowego przed budynkiem szkolnym. Prócz tego młodzież poszczególnych klas zorganizowała wewnętrzne koła samopomocy uczniowskiej, celem umniejszenia ocen niedostatecznych u młodzieży najsłabszej pod względem nauki.

Młodzież męska wzięła udział w biegach narodowych w dniu 2 V 1949 r.

*2 Maja
1949 r.*

Dnia 2 V 1949 r. starsza młodzież naszej szkoły podjęła się przeprowadzenia zbiórki ulicznej na cele oświaty, a występami artystycznymi przyczyniła się do wzbogacenia programu Święta Oświaty.

*Święto
Oświaty*

Dnia 8 V 1949 r. młodzież uczestniczyła w apelu poległych w czwartą rocznicę zwycięstwa.

Na podstawie rozporządzenia ministra oświaty o istnieniu i działalności

komitetów rodzicielskich dotychczasowy Komitet Rodzicielski z przewodniczącym ob. Grzywną podał się do dymisji. Na posiedzeniu plenarnym Komitetu Rodzicielskiego, które odbyło się w pierwszej połowie czerwca br. powołano i dokonano wyboru nowego zarządu Komitetu Rodzicielskiego, na którego czele stanął ob. Pytlan, pracownik PKP. W skład zarządu weszli członkowie partii przodującej PZPR, Samopomocy Chłopskiej oraz bezpartyjni. Po ukonstytuowaniu się zarządu, kierownictwo szkoły wystąpiło z prośbą o zorganizowanie Komitetów Opiekuńczych na terenie Zakładów Metalowych „Nysa”, Samopomocy Chłopskiej i Fabryki Przetworów Kawowych.

Cały miesiąc czerwiec poświęcono na wykończenie materiału naukowego oraz gremialne próby zespołów klasowych obrazów rytmicznych, przygotowywanych na Święto Sportu. W tym celu kierownictwo szkoły zarządziło dłuższą przerwę międzylekcyjną po trzeciej lekcji, podczas której młodzież pod kierunkiem nauczycieli ćwiczyła pokazy rytmiczne.

Na skutek zarządzenia ministra oświaty w dniach 13, 14, 15 i 17 VI 1949 r. odbyły się w tutejszej szkole egzaminy pisemne i ustne z języka polskiego i matematyki w kl. V i VII. W pierwszym dniu egzaminu pisemnego był obecny wizytator KOS ob. Rzeszowski oraz inspektor szkolny ob. Wawrzyniec Świśla. Materiały z egzaminu pisemnego i protokoły z egzaminów ustnych i pisemnych zostały złożone w Inspektoracie Szkolnym w Nysie.

Po egzaminach młodzież, grono nauczycielskie i kierownictwo szkoły wzmożło czynności przygotowawcze do zakończenia roku szkolnego. Ze względu na to, że młodzież klasy siódmej w dniu 28 VI musiała przedłożyć świadectwa ukończenia klasy siódmej i poddać się egzaminowi wstępnemu w szkołach wyższego typu, uroczystość zakończenia roku szkolnego odbyła się dnia 27 VI 1949 r.

Na program zakończenia roku szkolnego złożyły się pokazy rytmiczne, przygotowane na Święto Sportu oraz:

P r o g r a m.	
1. Chór szkolny:	4. Przedszkole: Irojak
a. Hymn Narodu	5. Szkoła kl.III: Inscenizacja
Z a g o s t e n i e	
początek Międzynarodowego Tygodnia	
b. Międzynarodówka	6. Szkoła kl.II : Deklamacja
D e k l a m a c j a k l.I.	7. Szkoła kl.IV : Inscenizacja
c. Marzec i Kierpacz	8. Szkoła kl.IV : Deklamacja
d. Marzec i Armii	9. Szkoła kl.III-V: Kuźniak
e. Hymn Młodzieży	10. Szkoła kl.III : Pożegnanie
f. Wskazje	Wzrostanie świadectw kl.VII.
2. Przedszkole: Irojak	
3. Szkoła kl.II: Inscenizacja	
Wzrostanie nagród przedstawikom w nauce.	

Uroczystość tę zaszczylił swoją obecnością inspektor szkolny ob. Światała Wawrzyniec oraz przedstawiciele partii politycznych i Komitet Rodzicielski in corpore. Salę ZZK wypełniła młodzież i licznie zebrani rodzice. Najlepiej przygotowanymi punktami programowymi były: krótka scena pod tytułem „Sklep z zabawkami” przygotowana przez ob. Michalinę Bejnar oraz inscenizacja wiersza „Dziad i baba” opracowana przez ob. Zofię Sieniawską²⁵. Uroczystość tę zakończyło rozdanie nagród dziesięciu najpilniejszym uczniom i wzorowym pod względem zachowania, po czym odbyła się wewnętrzna zabawa młodzieży, która trwała do godz. 21.00. Rozdanie świadectw klasie siódmej odbyło się wg programu, poprzedzone pożegnaniem szkoły przez klasę siódmą i pożegnaniem grona nauczycielskiego z odchodzącą młodzieżą. Pozostałe klasy tj. I-VI otrzymały świadectwa w dniu 30 VI 1949 r.

Tak zakończono rok szkolny 1948/1949.

Dla całości obrazu charakteryzującego działalność młodzieży i grona nauczycielskiego należy do tego krótkiego sprawozdania dołączyć następujące dane:

*Dane
statystyczne
o szkole*

1. *Szkoła Podstawowa nr 2 rok szkolny 1947/1948 zakończyła liczbą 227 dzieci, natomiast rok szkolny 1948/1949 rozpoczęła liczbą 249. W ciągu roku przybyło 25 dzieci, a do końca roku szkolnego wskutek ruchu ludności ubyło 16 dzieci, tak że rok szkolny 1948/1949 zakończono liczbą 258 dzieci.*
2. *W ciągu roku szkolnego zorganizowano akcję dożywiania dzieci w szkole, która, poczynając od pierwszych dni września do ostatnich dni czerwca, działała nieprzerwanie. Akcja była finansowana przez Kuratorium OS i rodziców.*
3. *W roku 1949 z terenu tutejszej szkoły korzystało z wczasów na koloniach letnich 29 dzieci. Kolonie zorganizował Inspektorat Szkolny w Radkowie koło Kłodzka i w Giżycku na Pojezierzu Mazurskim.*
4. *W roku szkolnym 1948/1949 na terenie tutejszej szkoły istniały następujące organizacje:*
 - *Spółdzielnia Uczniowska – prowadziła ob. Jadwiga Śliwińska*
 - *PCK - ob. Jadwiga Śliwińska*
 - *Dożywianie - ob. Adela Lubowicz*
 - *Samorząd Szkolny - ob. Adela Lubowicz*
 - *Biblioteka Szkolna - ob. Michalina Bejnar*
 - *SKO - ob. Michalina Bejnar*
 - *Chór szkolny - ob. Adam Kaliński*

²⁵ Zofia Sieniawska – ur. 11.05.1921 r. w Lublinie. Ukończyła Państwowe Liceum Pedagogiczne w Chełmie Lubelskim, egzamin dojrzałości zdała 30.01.1945 r. We wrześniu 1945 roku rozpoczęła pracę jako nauczycielka w szkole powszechnej w Łodzi. W Szkole Powszechnej nr 2 w Nysie pracowała od lutego 1949 do sierpnia 1950 roku.

- TPŻ - ob. Adam Kaliński
 - TPPR - ob. Adam Kaliński
 - ZHP - ob. Anna Witek
 - ZMP - ob. Anna Witek
5. ***W roku szkolnym 1948/1949 szkoła zwiedziła na terenie miasta Nysy: elektrownię, wielki młyn, gazownię, zakłady wodociągowe, muzeum, Bibliotekę Powiatową, Stację Straży Pożarnej i kilka mniejszych ośrodków pracy.***

Niezależnie od powyższych danych młodzież szkolna brała czynny udział w zbiórkach ulicznych oraz w zbiórkach wewnętrznych na terenie szkoły, przeznaczając gotówkę na różne cele społeczne z FOS na czele, których zestawienie poniżej podano²⁶, stanowi osobny dział z podziałem na klasy.

²⁶ Oryginał nie zawiera wspomnianego zestawienia.

Rok szkolny 1949-1950

Dnia 1 IX 1949 r. odbyło się uroczyste rozpoczęcie roku szkolnego w Szkole Podstawowej nr 2 w Nysie. Na rozpoczęcie roku szkolnego przybyli zaproszeni przedstawiciele partii politycznych, Komitetu Rodzicielskiego, Komitetów Opiekuńczych, licznie zebrani rodzice i młodzież szkolna.

Po zagajeniu i przemówieniu o charakterze ideologicznym kierowniczką szkoły ob. Anny Witek, na którego treść złożyły się: podsumowanie doświadczeń lat ubiegłych i wytyczne zawarte w przemówieniach okolicznościowych prezydenta Rzeczypospolitej ob. Bolesława Bieruta i ministra oświaty dr. Stanisława Skrzyszewskiego, młodzież wzniosła spontaniczny okrzyk na cześć rządu Polski Ludowej z jej prezydentem Bolesławem Bierutem. W drugim punkcie uroczystości młodzież i wszyscy obecni, z gronem nauczycielskim na czele, wysłuchali przemówienia radiowego ministra oświaty ob. dr. Stanisława Skrzyszewskiego. Z kolei zabrał głos przedstawiciel Komitetu Rodzicielskiego ob. Sierant i przedstawiciel Komitetów Opiekuńczych ob. Morys. Treścią przemówień była troska o szkołę, jej potrzeby, jej zadania w dzisiejszej rzeczywistości na tle porównań ze szkołą z okresu sanacyjnego, a szczególnie podkreślano troskę rządu Polski Ludowej o szkołę, o jej warunki pracy, o jej kręgosłup ideologiczny. Przemówienia zostały nagrodzone licznymi oklaskami i w zamian młodzież kl. III, IV, V i VII wykonała trzy deklamacje oraz pieśni chóralne.

Na zakończenie uroczystości przedstawiciele Komitetów Opiekuńczych złożyli pisemne deklaracje, a mianowicie: Państwowa Fabryka Środków Kawowych w Nysie, której oryginał załącza się i Koła Związku Samopomocy Chłopskiej.

*Rozpoczęcie
roku szkolnego*

54
 Ukłoso Zwierzchni Samopomocy Intelektualnej

„Dzielnicy Sw. Rocha

„Nysie.

Odezwany dla Szkoły podstawowej
 Nr 2. Sng prace funkcyjnej, zrealizacji
 zmian na terenie szkolnym i ogólnym

Junia 2 IX 1949r

Adresat

17 Dział

55
 Nysa, dnia 31 sierpnia 1949r

Zobowiązanie Komitetu Opiekunskiego

nad Szkołą Nr.2 w Nysie podjęte przez Ko-itet F-czy
 przy Fabryce Środków K kawowych w Nysie.

Ko-itet Opiekunski przy F-ce Środków Kawowych
 w Nysie, na zebraniu w dniu 31.VIII.49r. zobowiązał się
 wykonać w roku szkolnym 1949 - 1950 następujące prace dla
 Szkoły Podstawowej Nr.2 w Nysie:

- 1/ Wykonać dla pracowni fizycznej komplet -odeli obrazują-
 cych wytwarzanie i pracę prądu elektrycznego.
- 2/ Biorąc żywy udział w potrzebach szkoły przyjąć z pomocą
 w wypadku drobnych re-ontów budynku szkoły po uprzedni-
 porożu-ieniu się z Kierownictwem Szkoły a to- w ten sposób,
 że Ko-itet dostarczy siły roboczej t.j. rze-ielników
 wzgl. robotników.

Podpisali: za zarząd:

[Signature]
 Bary

Deklaracja Komitetu Rodzicielskiego zapewnia młodzież, że staraniem KR będzie szukanie dochodu na cele szkolne przez organizowanie festynu lub publicznej zabawy. Podczas uroczystości dokonano kilka zdjęć, które przedstawiają momenty z uroczystości.

Przedstawicielka rodziców przemawia do dzieci.

Najmłodsze dzieciaki obdarowano słodyczami.

Zespół chóralny i artystyczny.

Na zakończenie uroczystości dzieci obdarowano słodyczami i odśpiewano „Międzynarodówkę”.

12 IX 1949 r. Szkolne Koło TPŻ zajęło się wspólnie z lokalnym komitetem powitaniem Wojska Polskiego, wracającego z ćwiczeń polowych. W tym celu młodzież szkolna zaopatrzona w bukiety powitalne wyruszyła na ul. Grodowską, gdzie dowódca miejscowego PP wysłuchał wiersza powitalnego ogłoszonego przez uczniów kl. I i przyjął wiązanek kwiatów.

Dla uczczenia Tygodnia Pokoju i wysiłków państw demokracji ludowych ze Związkiem Radzieckim na czele, szkoła tutejsza urządziła lokalną akademię w dniu 4 X 1949, na której program złożyły się wiersze, przemówienia i pieśni.

W Miesiącu Przyjaźni Polsko-Radzieckiej szkoła wykonała szereg prac, z których sprawozdanie złożone ob. inspektorowi szkolnemu w odpisie załącza się:

*Tydzień
Pokoju*

*Miesiąc
Przyjaźni
Polsko-Ra-
dzieckiej*

Publiska
i Powiatowa Nr 2
w Nysie
14.10 1949
322/49
Sprawozdanie

Kierownictwo Szkoły Podstawowej Nr. 2 w Nysie przedkłada w załączeniu sprawozdanie z działalności kierownictwa, oraz Samorządu i składowych i młodzieży zorganizowanej w kole szkolnym T.P.P.R. w Miesiącu Pogłębiania Przyjaźni Polsko - Radzieckiej.

Data 14.10.49 na konferencji Rady Pedagogicznej po zapoznaniu się z okólnikiem Inspektoratu Szkolnego Nr. 3/49 w którym w p. 2 podana jest instrukcja Miesiąca Pogłębiania Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, Ob. Chmielewska jako opiekunka Koła T.P.P.R. podjęła się zorganizowania najważniejszych punktów instrukcji. Postanowiono w okresie pogłębiania przyjaźni polsko-radzieckiej na lekcjach j. polskiego, historii i nauki o Polsce i innych przedmiotach w miarę możliwości podkreślać znaczenie przyjaźni polsko-radzieckiej jako podstawy międzynarodowego pokoju. Wykazami kierować tak, by młodzież wyrażając sympatię i wdzięczność dla S.S.R. wyrażała zdecydowaną postawę w walce o pokój i postęp. Zdecydowana postawa młodzieży wyrażała się w społecznym walce i znaczenia naszej przyjaźni i w sojuszu z S.S.R. - Kłosa Ob. Prezydenta i Przyjaźni z S.S.R. - Pomoc z S.S.R. i przykład z S.S.R. - postawa, wpieciona w tym okresie w jednostki lekcyjne. W powyższych samodzielnym wykonano:

1. udekorowali flagami państwowymi budynek szkolny zewnętrznie, wewnętrznie szkoły wywieszono hasła:
"Przyjaźń z S.S.R. - Pomoc z S.S.R. - Przykład z S.S.R."
"to podstawowa droga naszych zwycięstw"
"W oparciu o przyjaźń z S.S.R. budujemy potęgę Polski"
2. wykorzystano radioodbiorniki szkolny w celu wysłuchania wszystkich nocyj Polakiego Radia w ramach audycji szkolnych.
3. Stwierdziliśmy konieczność zajęć się zorganizowaniem pokazów filmowych filmów radzieckich dla tej szóstki w kinie Odra.
4. na lekcjach j. polskiego historii i nauki o Polsce przeprowadzono wypracowania klasowe o charakterze konkursowym związane z tematyką radziecką. Najlepiejse listy zostały odesłane do Inspektoratu Szkolnego w Nysie. Wskazaliśmy od tego tak jak Rada Pedagogiczna ustaliła tematyka radziecka w okresie Miesiąca na dominowała w jednostkach lekcyjnych.
5. szkolne Koło T.P.P.R. istniejące od 1948 r. zwiększyło liczbę swoich członków w 13 osób. Wraz współpracą Koła T.P.R. i P.C.R. zajęło się odżywianiem i udekowaniem grobów żołnierzy polskich i radzieckich. Data 2 listopada dnia młodzieży. Szkoły udekorowała się na cmentarz gdzie uroczysto zapalono świateł i złożono 10 wieńców przygotowanych przez młodzież klas starszych.
6. Ob. Lubowicz wraz z kl. VII zorganizowała album wiadomości ilustrowanej o S.S.R.
7. Zespół art. i t. Szkoły wziął udział w Akademii w Jędrzychowie i S.S.R. w Nysie przez zaprezentowanie programu swoich produkcji.
8. Na zakończenie zorganizowano Akademię (dn. 7.XI. w sali S.S.R.) poświęconą miesiąc przyjaźni i na początku rewolucji radzieckiej na program której złożyło się: zapoznanie kierownictwa Szkoły referat Ob. Chmielewskiej, oraz produkcje artystyczne kompozytorów i autorów radzieckich w wykonaniu zespołu piosenki i klas pod kierownictwem Ob. Ob. Lubowiczowej, Główniejskiej, Najlepiejse i Chmielewskiej. Najlepiejse zespoły artystyczne z nagrodami cukierkami zakupionymi z pieniędzy z koncertów.

Na tym zakończono prace związane z pogłębianiem Przyjaźni Polsko-Radzieckiej.

Stefan K...

S p r a w o z d a n i e

z Akademii ku czci XXXIII rocznicy wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej odbytej w dniach 6.XI.1950 od godz.13.30- do 15.30 dla klas młodszych i dnia 7.XI.1950 o tej samej porze dla klas starszych w szkole podstawowej nr. 2 w Nysie.

Uroczystość rocznicy rewolucji październikowej poprzedziła konferencja z gronem nauczycielakim. Na konferencji ustalono program prac związanych z rocznicą Rewolucji Październikowej. Na lekcjach języka polskiego i historii opracowano przyczyny wybuchu, jej przebieg i znaczenie Rewolucji Październikowej. S opracował kilku zagadnień sporządzono gazetki klasowe na temat Przyjaźni Polsko Radzieckiej i jej osiągnięć. Udekorowano budynek szkolny. Grono nauczycielakie powzięło uchwałę przeproszenia z młodzieżą dodatkowo po 12 godzin lekcyjnych w celu zmniejszenia ilości ocen niedostatecznych.

Akademie odbyły się w dniach 6 i 7 listopada br., ze względu na brak odpowiedniego pomieszczenia.

O terminie akademii powiadomiono Komitet Miejski i Powiatowy P.Z.P.R., Wydział Oświaty Miejskiej Rady Narodowej, Komitet Rodzicielski i Opięknicy oraz rodziców dzieci. Na program akademii słożyło się: zaangażowanie o znaczeniu uroczystości, referat o rewolucji Październikowej, deklamacje w języku polskim i rosyjskim, melodeklamacje, pieśni oraz tańce rosyjskie. Bogaty program akademii nie mógł być wykorzystany dla szerszego ogółu społeczeństwa ze względu na brak odpowiedniej sali.

Ku uczczeniu Wielkiej Rewolucji Październikowej starsze dzieci powziły i wykonały zobowiązania jak porażenie drzewa opałowego dla szkoły, pomoc w majątku P.Z.R. w Radkowicach w zbieraniu nasion rychnusa, chłopskie naprawienie nawierzchni ulic Chodkiewicza i Łukowej.

W ramach pogłębienia przyjaźni Polsko Radzieckiej zaprenumerowano czasopismo radzieckie, zwiększono liczbę członków Koła T.P.P.R., przewidziano wystawę książki radzieckiej w Muzeum w Nysie, wykorzystano audycje radiowe, filmy radzieckie.

W miesiącu listopadzie przewidziana jest impreza na terenie miejskiej biblioteki szkolnej.

Na zakończenie w dniu rocznicy Rewolucji Październikowej urządzono w sali ZZK akademię, na której program złożyły się przemówienia kierownictwa szkoły ob. Anny Witek i ob. Anny Chmielewskiej²⁷ oraz wiersze pisarzy radzieckich Chlebnikowa, Gorodeckiego, Briusowa i Majakowskiego.

Akademię zakończono pieśniami polskimi i radzieckimi z „Międzynarodówką” na czele.

W odpowiedzi na punkt I okólnika nr 9/49 kierownictwo szkoły przedkłada poniżej następujące sprawozdanie: Na posiedzeniu Rady Pedagogicznej grono nauczycielskie powzięło uchwałę zorganizowania jak najbardziej uroczystego obchodu tej rocznicy i w związku z powyższym postanowiono doło-

²⁷ Anna Chmielewska – ur. 03.05.1913 r. w Krauszwie, powiat nowotarski. Ukończyła Seminarium Nauczycielskie w Starym Sączu. Pracę pedagogiczną podjęła 01.06.1939 r. w szkole powszechnej w Karwodrzy, powiat tarnowski. W 1945 r. została nauczycielką w szkole w Dziewiętlicach, powiat nyski, a od 1949 roku pracowała w Szkole Powszechnej nr 2 w Nysie.

żyć wszelkich starań, by na terenie szkoły zlikwidować oceny niedostateczne.

W pierwszym kwartale 1950 r. na terenie tutejszej szkoły urządzono 2 akademie i 2 poranki:

- a/ Akademia w rocznicę śmierci Włodzimierza Lenina*
- b/ Akademia w 32. rocznicę istnienia Armii Radzieckiej*
- c/ Poranek poświęcony Julianowi Marchlewskiemu*
- d/ Poranek poświęcony generałowi Karolowi Świerczewskiemu.*

*Sprawozdanie
za okres
I 1950 r.*

Na program tych uroczystości złożyły się: referaty, deklamacje i recytacje zespołowe. Wszystkie te prace były przygotowane poza lekcjami, na terenie organizacji uczniowskich.

W okresie tym działały na terenie szkoły organizacje: ZHP, TPŻ, TPPR, SKOW, SKOS, PCK, SKO i Spółdzielnia Uczniowska. Młodzież szkolna brała żywy udział w pracach tych organizacji, czego dowodem przygotowanie poranków i akademii oraz innych prac pomocniczych, związanych z życiem szkoły.

Komitet Rodzicielski odbył w tej kadencji jedno zebranie ogólne i 4 zebrania zarządu. W wyniku tych zebrań urządzono publiczną zabawę na zakupienie książek do biblioteki i na wycieczkę.

W zakresie prac wychowawczych wytypowano dyżurnych rodziców, których obowiązkiem było ingerowanie u rodziców w sprawie złych postępów uczniów oraz doraźne likwidowanie nieporozumień, jakie rosły między dziećmi podczas przerw.

Doksztalcanie ideologiczne grona nauczycielskiego odbywa się 2 razy w miesiącu w ustalonych dniach tygodnia.

Sprawy gospodarcze i finansowe szkoły nie natrafiają na zbyt wiele trudności, gdyż Zarząd Miejski przedłożone rachunki realizuje.

Remonty kapitalne nie wchodzą w zakres działania kierownictwa szkoły.

Dochody Komitetu Rodzicielskiego są skąpe, bo oparte tylko na doraźnych składkach uczniów na cele społeczne, nie licząc [dotacji] Kuratorium OS na dożywianie dzieci. Na pełnym dożywianiu jest 80 dzieci.

Film oświatowy ogląda miesięcznie 270 dzieci.

Wszystkie dzieci szkolne są ubezpieczone w PZUW.

Do uroczystości święta narodowego 1 Maja, jako Święta Pracy, szkoła dokonała przygotowań jeszcze w miesiącu kwietniu.

Na całość uroczystości złożyły się następujące prace:

- I. Pogadanki i zobowiązania*
- II. Akademia*
- III. Pochód w dniu 1 maja.*

Święto Pracy

- I. We wszystkich klasach przeprowadzono pogadanki na temat walki klasy pracującej o polepszenie bytu na przestrzeni 60 lat. W wyniku pogadań dzieci i cały personel szkoły powzięły następujące zobowiązania:**

- a/ zmniejszyć ilość ocen niedostatecznych*
- b/ nie opuszczać lekcji i nie spóźniać się*
- c/ napisać życzenia do zakładów pracy*
- d/ udekorować klasy i korytarze*
- e/ podnieść czytelnictwo na terenie szkoły*
- f/ grono nauczycielskie w okresie miesiąca kwietnia zobowiązało się rozplanować bezpłatnie godziny za chorą nauczycielkę*
- h/ wysadzić z dziećmi na boisku 1000 sadzonek morwy*
- i/ podciągnąć poziom wychowawczy i naukowy w szkole*
- j/ woźny zobowiązał się naprawić ogrodzenie*
- k/ Komitet Rodzicielski zadeklarował 10.000 zł na książki do biblioteki i 5.000 zł na książki do biblioteki*
- l/ Komitet Opiekuńczy Samopomocy Chłopskiej zobowiązał się wyżywić podwórko*
- l/ Spółdzielnia Uczniowska zadeklarowała 1.200 zł na SFOS.*

Wszystkie zobowiązania zostały wykonane za wyjątkiem Samopomocy Chłopskiej. W odniesieniu do biblioteki zakupiono książki dla najmłodszych czytelników klas I i II.

- II. W dniu 30 VI 1950 r. o godz. 12.00 odbyła się uroczysta akademii z bogatym programem, na który złożyły się:**

- a/ referat ideologiczny kierownika szkoły*
- b/ referat ucznia*
- c/ odczytanie zobowiązań klas i ich wykonanie*
- d/ deklamacje, inscenizacje zespołowe, tańce i chór szkolny.*

W akademii szkolnej wzięła udział młodzież tutejszej szkoły, Komitet Rodzicielski i Opiekuńczy oraz rodzice dzieci.

- III. W dniu 1 maja młodzież zebrała się na boisku szkolnym, gdzie wydano śniadanie, dokonano rozdawnictwa paczek z cukierkami w ramach akcji „Robotnicy dzieciom”. Rozdawnictwa dokonał przewodniczący Komitetu Rodzicielskiego.**

Po uformowaniu szkoły w szyku marszowym i wydzieleniu ZHP w liczbie 120 dzieci, wyruszono celem dołączenia do pochodu ogólnego. Dzieci od-

świętnie ubrane trzymały w rękach miniatury transparentów z napisem „Pokój” i emblematem hasła pokoju oraz transparentem naczelnym w słowach: „Współzawodnictwo w nauce naszym hasłem w walce o pokój”.

W okresie 2-6 V 1950 r. odbyły się uroczystości związane ze Świętem Oświaty.

Pochód w dniu 1 maja.

Na program całości złożyły się:

- a/ akademie w dniu 2 i 6 V*
- b/ pochody*
- c/ zbiórki uliczne.*

W akademiach międzyszkolnych w dniu 2 i 5 V 1950 r. dzieci Szkoły Podstawowej nr 2 wzięły udział, produkując inscenizacje, deklamacje. W ramach tej akcji dzieci klasy pierwszej zostały uroczystie wprowadzone po raz pierwszy do biblioteki, gdzie wypożyczyły sobie książki. Wzruszająca to była chwila, gdy te maleństwa, poczynając od mycia rąk, a skończywszy na otrzymaniu książki, wyrażały swe przeżycia gestami i mimiką twarzy, przystępując niemal natychmiast do otwarcia książek i zagłębienia się w ich treść.

*Święto
Oświaty*

Międzynarodowy Dzień Dziecka szkoła tutejsza uczciła akademią i wycieczką do Spółdzielni Produkcyjnej w Wilamowej. Podczas akademii dzieci zostały obdarowane słodyczami, po czym za pośrednictwem Komitetu Powiatowego PZPR wyjechały samochodami do Wilamowej. Tam na otwarcie żłobka wzięły udział w zabawach ludowych.

Szkoła liczyła 275 dzieci, 7 etatów przydzielonych, a 6 wykorzystanych, z czego 2 siły korzystają ze zniżki godzin o łącznej liczbie 22 godzin. W zakresie realizacji programów grono nauczycielskie dołożyło dużo starań, by poziom szkoły odpowiadał ich założeniom przez: opracowywanie lekcji, doskonalenie ideologiczne, gromadzenie pomocy naukowych, wycinków prasy, budzenie szacunku do ludzi pracy, aktualizację wydarzeń, sporządzanie gazetek ściennych, udział w uroczystościach państwowych i zwiedzanie zakładów pracy. W myśl zobowiązań i w celu likwidacji ocen niedostatecznych zorganizowano na terenie klas grupy zespołowe samopomocy koleżeńskej, w wyniku czego młodzież słabsza w nauce była pod opieką uczniów zdolniejszych. Dodatnie rezultaty tego pociągnięcia można było zaobserwować w okresie II półroczu, gdy 2 siły nauczycielskie zachorowały, a pozostałe cztery musiały obsłużyć 275 dzieci w siedmiu klasach. Praca grupowa odbyła się pod kierunkiem nauczycieli przy zastosowaniu dodatkowych godzin nadliczbowych. W tych warunkach kierowniczka szkoły, solidaryzując się z gronem, przyjęła również godziny nadliczbowe, w wyniku czego ucierpiały hospitacje lekcji. Na czoło przodowników grona nauczycielskiego (bo w tych warunkach wszyscy byli przodownikami) wysuwa się koleżanka Adela Lubowicz, która, mimo zniżki godzin przeznaczonej na organizację i rozbudowę biblioteki przykładowej, chętnie zastępowała chore koleżanki.

Komitet Rodzicielski współpracował z kierownictwem przez rozwiązywanie trudniejszych zagadnień gospodarczych i wychowawczych, odwiedzanie dzieci zaniedbanych, uczestnictwo w lekcjach, szukanie środków finansowych, organizację wycieczki, interwencje u władz samorządowych.

Komitety Opiekuńcze nie wykazały żadnej aktywności. ZHP nie zdało egzaminu, mimo wysiłków kierownictwa, z uwagi na przydział niewłaściwego przodownika drużyny.

Dnia²⁸ VI 1950 r. zakończono uroczystie rok szkolny. Na program złożyły się cenniejsze prace młodzieży w zakresie deklamacji, inscenizacji, tańców i pieśni, a przodownicy w nauce zostali wyróżnieni nagrodami w postaci książek, wręczonymi im przez przodowników pracy. Po części oficjalnej i artystycznej dokonano w lokalu szkolnym rozdania świadectw. Przepracowany rok szkolny 1949/1950 był najcięższym z dotychczasowych w tej szkole na skutek ciągłych zmian personalnych i przedmiotowych.

²⁸ Brak zapisu daty dziennej w kronice.

Rok szkolny 1950-1951

Rok szkolny 1950/1951 poprzedziły konferencje sierpniowe kierowników szkół i nauczycieli, których treścią były zagadnienia wiążące się z wychowaniem socjalistycznym, nauczaniem marksistowsko-leninowskim i organizacją planów opartych na założeniach planu 6-letniego i walce o pokój.

*Konferencje
sierpniowe*

Dzień 1 IX 1950 r. jako dzień rozpoczęcia roku szkolnego przeminął w atmosferze radości i tempa pracy. W uroczystości tej współpracowało grono nauczycielskie i Komitet Rodzicielski. Na akademię przybyli: kierownik Wydziału Oświaty Miejskiej Rady Narodowej, delegat MRN, delegat Komitetu Miejskiego PZPR, przewodniczący Komitetu Rodzicielskiego z zarządem, delegaci Komitetu Opiekuńczego Fabryki Kawy, rodzice i młodzież szkolna. Na program złożyły się: przemówienie kierowniczki szkoły, przemówienie ministra oświaty przez radio, następnie przemawiali: delegat Komitetu Rodzicielskiego, Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Wydziału Oświaty, Komitetu Opiekuńczego, delegat rodziców i delegat samorządu szkolnego. Niespodzianką dla dzieci i kierownictwa był występ artystyczny orkiestry ZZK oraz ekspozyty do gabinetu fizycznego, książki do biblioteki oraz tablice do dekoracji budynku wniesione przez Komitet Opiekuńczy Fabryki Kawy. Resztę programu wypełniły śpiewy, deklamacje i inscenizacje dziecięce. Dzień rozpoczęcia roku zakończył się bezpłatnym filmem pod tytułem „Kopciuszek”.

*Rozpoczęcie
roku
1950/1951*

W dniu 1 IX 1950 r. odbyła się kolejna konferencja Rady Pedagogicznej, której tematem była obsada klas i przedmiotów. Na konferencji tej grono nauczycielskie zostało powiadomione o zmianach personalnych w szkole, a mianowicie: ob. Michalina Bejnar z dniem 1 IX 1950 r. otrzymała urlop 3-mie-

*Obsada
personalna*

siężny, po którym wg orzeczenia Wojewódzkiej Rady Narodowej ma przejść na emeryturę. Ob. Anna Chmielewska z dniem 1 IX 1950 r. przeszła do pracy społecznej w TPD, a ob. Zofia Sieniawska uzyskała przeniesienie do Szkoły Podstawowej nr 1. Na miejsce opróżnione przybyła w dniu 1 IX 1950 r. ob. Jadwiga Ankudowicz²⁹.

*Powitanie
Wojska
Polskiego*

Dnia 16 IX 1950 r. Szkoła Podstawowa nr 2 powitała 33. Pułk Piechoty Wojska Polskiego, powracający z ćwiczeń polowych. Po powitaniu centralnym na pl. Paderewskiego, młodzież udała się na ul. Grodkowską, gdzie przy bramie powitalnej wręczyła kwiaty, a najmłodsza uczennica kl. I wygłosiła wiersz. Pozostała młodzież przygotowanymi bukietami kwiatów powitała poszczególne jednostki.

*Dzień
Wojska
Polskiego*

W przeddzień Dnia Wojska Polskiego tj. 12 X 1950 r. młodzież tutejszej szkoły wzięła udział w uroczystym pochodzie i składaniu wieńców na grobach żołnierzy polskich i radzieckich. Z ramienia szkoły złożono 2 wieńce.

*Miesiąc
Przyjaźni
Polsko-Ra-
dzieckiej*

W Miesiącu Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, ku uczczeniu Wielkiej Rewolucji Październikowej, młodzież wraz z gronem nauczycielskim powzięła zobowiązania, które zostały wykonane, a mianowicie:

- a/ Dekoracja klas i korytarzy pracami dziecięcymi na temat rewolucji, umieszczonymi w gazetkach klasowych.*
- b/ Wykonano dekorację zewnętrzną budynku.*
- c/ Urządzono 2 akademie szkolne.*
- d/ Starsza młodzież męska porzuciła drzewo opałowe dla szkoły.*
- e/ Klasy V, VI i VII wzięły udział w zbieraniu nasion rycynusu w PGR w Radzikowicach.*
- f/ Zwiększono liczbę członków Koła TPPR.*
- g/ Zwiedzono wystawę książki radzieckiej w Muzeum w Nysie.*
- h/ Zaprenumerowano 2 czasopisma radzieckie dla młodzieży szkolnej.*

W ramach odbytych akademii w dniach 6 i 7 XI 1950 r. zaproszono przedstawicieli partii, rad narodowych, Komitetu Rodzicielskiego i Opiekuńczego oraz rodziców dzieci. Po zagajeniu akademii i obszernym referacie o Rewolucji Październikowej część artystyczną wypełniły deklamacje, melodeklamacje i pieśni w języku polskim i rosyjskim oraz tańce ludowe polskie i białoruskie.

²⁹ Jadwiga Ankudowicz – ur. 09.11.1929 r. w Warszawie. W 1950 r. ukończyła Liceum Ogólnokształcące w Opolu. Od marca do czerwca 1950 roku pracowała jako nauczycielka w Szkole Powszechnej w Chmielewiczach. Od listopada 1950 do lipca 1951 roku była zatrudniona w Szkole Powszechnej nr 2 w Nysie.

W ramach „walki o pokój” w okresie odbywania się II Światowego Kongresu Obrońców Pokoju w Warszawie³⁰, na terenie szkoły zorganizowano 3 masówki o następujących tematach:

- a/ Przyjaźń, Przykład, Pomoc ZSRR,*
- b/ ZSRR w walce o pokój,*
- c/ Konstytucja Stalinowska.*

Na centralnej masówce w dniu 17 XI 1950 r. dzieci tutejszej szkoły wraz z gronem nauczycielskim powzięły zobowiązania dla uczczenia II Światowego Kongresu Obrońców Pokoju:

- a/ przodownicy nauki postanawiają przez wzmoczoną pracę w grupach podnieść wyniki nauczania,*
- b/ każda nauczycielka przepracuje 12 godzin z dziećmi dodatkowo, w celu likwidacji ocen niedostatecznych.*

Prócz uchwał, które zostały wykonane, wysłano do prezydium Komitetu Organizacyjnego Kongresu obszerny list oraz depesz z gratulacjami i wyrazami radości, że Kongres odbywa się w Warszawie oraz słowami głosu dzieci całego świata: „Nie chcemy wojny, chcemy się uczyć”. W radosnych słowach listu dzieci cieszą się, że żyją w szczęśliwym kraju demokracji ludowej, który wchodzi w skład narodów pod przewodnictwem ZSRR i jego wodza generalisimusa Stalina, budującym szczęśliwą, radosną przyszłość.

W dniu 6 XII 1950 r. ZHP na terenie tutejszej szkoły zorganizowało wystawę książki radzieckiej znajdującej się w tutejszej szkole. Ilość tytułów 26. Wystawa została zorganizowana w sali biblioteki przykładowej tutejszej szkoły.

W myśl zarządzenia Wydziału Oświaty z dnia 26 XI 1950 r. odbyło się walne zebranie Komitetu Rodzicielskiego, na którym dokonano wyboru nowego zarządu. Przewodniczący ustępującego zarządu ob. Pytlan zdał sprawozdanie z działalności od kwietnia 1949 r. do listopada 1950 r., pod hasłem krytyki i samokrytyki. Ob. Zarembowa wygłosiła referat na temat „Cele i zadania Komitetu Rodzicielskiego”, a komisja rewizyjna złożyła sprawozdanie z kontroli ksiąg kasowych zarządu. Po udzieleniu absolutorium ustępującemu zarządowi, przystąpiono do wyboru nowego zarządu, składającego się z 27 członków, w tym trzech członków komisji rewizyjnej i 3 delegatów Komitetów Opiekuńczych. Na czele komitetu stanął ob. Kazimierz Glejarski. Po dokonaniu wyboru

*II Kongres
Pokoju*

*Wystawa
książki radzieckiej
w szkole*

*Wybór nowego
zarządu
Komitetu
Rodzicielskiego*

³⁰ II Światowy Kongres Pokoju odbył się w Warszawie w dniach 16-22.11.1950 r. Jego uczestnikami byli przedstawiciele partii komunistycznych z całego świata. Na kongresie powołano Światową Radę Pokoju, która ogłosiła tzw. Apel sztokholmski, wzywający do zaprzestania używania i rozprzestrzeniania broni atomowej.

władz i uchwaleniu rezolucji w związku z II Światowym Kongresem Pokoju, delegacja dzieci szkolnych wręczyła wiązanki kwiatów przewodniczącemu ustępującemu, dziękując za dotychczasową opiekę, nowemu z prośbą o dalsze starania o szkołę.

*71. rocznica
urodzin Józefa
Stalina*

Dnia 21 XII 1950 r. ZHP zorganizowało akademie ku uczczeniu 71. rocznicy urodzin Józefa Stalina. W sali pięknie udekorowanej i oświetlonej na ścianie frontальной, na tle draperii z czerwieni umieszczono specjalną dekorację portretu Józefa Stalina wykonaną przez członków TPPR. Po części artystycznej i przemówieniach o życiu i działalności Wodza Narodów demokratycznych i postępowych odbyło się przyrzeczenie nowych członków ZHP. Przed sztandarem młodzież złożyła uroczyste przyrzeczenie, stając się prawdziwymi członkami ZHP.

*Choinka
noworoczna*

Bezpośrednio po feriach zimowych młodzież z zapalem przystąpiła do przygotowania choinki noworocznej w szkole. Równocześnie rozpoczął prace Komitet Rodzicielski. Z uwagi na szczupłe pomieszczenie w lokalu szkolnym zarząd komitetu zdecydował urządzić uroczystość choinki noworocznej w auli Energetyki. Dnia 10 I 1951 r. odbyła się uroczystość. W sali pięknie udekorowanej postulatami i hasłami w rogu świeciła się choinka noworoczna ubrana emblematami pokoju i pracy oraz miniaturami produkcji.

Komitet Rodzicielski przygotował do marszów, korowodów i tańców muzykę z płyt, nadawaną przez megafon. Przewodniczący komitetu, chcąc zrobić dzieciom niespodziankę, wprowadził na salę orkiestrę i chór Energetyki, które swoimi występami artystycznymi przyczyniły się do podniesienia poziomu uroczystości na skalę analogicznej choinki w ramach akcji wojewódzkiej TPD w Opolu, w której wzięło udział 16 dzieci, przodowników pracy tutejszej szkoły. Dzieci po wejściu na salę w pięknych kotylionach w przeróżnych kolorach i fasonach zajęły miejsca. Szczupłość tej auli nie pozwoliła mimo wszystko na wzięcie udziału w tej uroczystości wszystkich obecnych rodziców, tak że część rodziców musiała pozostać na korytarzu. Zespoły ZHP, TPPR, PCK i klasowe produkowały przygotowane atrakcje. W ślad dorosłych zajęły miejsca przedstawiciele Miejskiej Rady Narodowej, partii, Ligi Kobiet, Wydziału Oświaty, Komisji Oświatowej, Komitetu Rodzicielskiego i Opiekunczego. Po zagajeniu i krótkim referacie oraz części artystycznej odbył się wspólny podwieczorek przygotowany przez Sekcję Gospodarczą, po czym dzieci zostały obdarowane paczkami, w których były pączki i kruche ciasto wypiekane przez Komitet Rodzicielski, cukierki, jabłka i orzechy. Piękne dźwięki orkiestry powiodły dzieci w tany. Zabawa przegradzana korowodami i pieśnią trwała do godz. 20.00. Na zakończenie dokonano kilku zdjęć fotograficznych.

Rok szkolny 1951-1952

Szkoła Ogólnokształcąca

Stop. Podstawowego

Nr. 2

w Nysie

Sprawozdanie

Kierownictwa Szkoły Podstawowej Nr. 2 w Nysie z uroczystości rozpoczęcia
roku szkolnego 1951/52.

Sprawy organizacyjne uroczystości poprzedziły konferencje Rady Pedagogicznej, tzn. Szkoły oraz Komitetów Rodzicielskiego i Opiekunskiego.

Zgodnie z uchwałami tych konferencji uroczystość miała przebieg następujący:

1. dnia 1.II.1951. o godz. 8-oj była zbiórka młodzieży szkolnej,
2. o godz. 8.30 odśpiewano Hymn Narodowy,
3. o godz. 9-oj wybuchłono przemówienia radiowego Ministra Oświaty,
4. po przemówieniu Ministra Oświaty, Kierownictwa Szkoły powitała dzieci, rodziców, grono nauczycielskie, gości i Komitet Rodzicielski, a w swoim głosności dzieci klasy I, dzieci rocznika Polski Ludowej. Bezpośrednio po przemówieniu Kierownictwa Szkoły delegacja kl.VII, wręczającą wiadomości Komitetów, powitała najmlodsze koleśki klasy I.

Po odśpiewaniu "Hymnu Narodowego" nastąpiły krótkie przemówienia powitalne przedstawicieli Komitetu Rodzicielskiego, Opiekunskiego i Związku Zawodowych. Należy tu zaznaczyć zobowiązanie Komitetu Opiekunskiego w imieniu Fabryki Kasy które w ramach pomocy finansowej Szkole pracownicy tejże Fabryki wykonają dla Szkoły doraźne remonty w zakresie prac stolarskich, ślusarskich i elektryfikacyjnych.

5. Na zakończenie części oficjalnej dzieci wygłosili wiersz na rozpoczęcie roku szk. po czym odśpiewali Hymn Młodzieży Demokratycznej.
6. W drugiej części uroczystości dzieci kl.I, delegacje klas i rodziców zostali zaproszeni na wspólne śniadanie /gorąca kawa, herbata, ciastka tortowe/, podczas którego szkoła artystyczna i chór szkolny wykonali pieśni masowe, melodeklamacje i tańce. W międzyczasie zespół instrumentalny Energetyki wykonał szereg utworów muzycznych uświetlając w ten sposób dalszą część dnia roku szkolnego. Na zakończenie części artystycznej dzieci rocznika P.K.M.-u zostały obdarowane wyprawkami.

Dzień rozpoczęcia roku szkolnego 1951/52 zaznaczyli swoją obecnością delegaci Komitetu Miejskiego P.K.M., Wydziału Oświaty MKM i Wydziału Oświaty WSK.

OPERA EXTRAORDINARIA

Dotychczas ukazały się:

*Otwarty skarbiec pamięci. Studia Zespołu Archiwum Państwowego w Opolu zebra-
ne z okazji 60-lecia powstania instytucji, Część pierwsza: Niezmiennność idei i prze-
miany w cyklach czasu, red. Mirosław Lenart, Opole 2013*

*Otwarty skarbiec pamięci. Studia Zespołu Archiwum Państwowego w Opolu zebra-
ne z okazji 60-lecia powstania instytucji, Część druga: Bogactwo zasobu i przygoda
poznania, red. Mirosław Lenart, Opole 2013*

*Sławomir Marchel, Justyna Sowińska, Pochód pierwszomajowej poprawności. Świę-
to pracy na Opolszczyźnie w latach 1945-1989 w świetle materiałów archiwalnych
wybranych z zasobu Archiwum Państwowego w Opolu, teksty źródłowe załączone
na nośniku CD wybrała i opracowała Justyna Sowińska, Opole 2014*

*Lista żydowska – jeszcze jedno świadectwo Holokaustu. Wypisy źródłowe z akt ze-
społu Urzędu Statystycznego Rzeszy przechowywanych w zasobie Archiwum Pań-
stwowego w Opolu. Lata 1940-1944, wstęp i opracowanie Maria Osika, Aleksandra
Starczewska-Wojnar, Opole 2014*

*„Kto ojczyźnie swej służy, sam sobie służy”. Pamiątka obchodów czterechsetlecia
śmierci Piotra Skargi, red. Mirosław Lenart, Opole 2014*

*Genealogia dei desiderii. Pio X nella memoria del popolo dell'Alta Slesia. Genealo-
gia pragnień. Pius X w pamięci ludności Górnego Śląska, a cura di / red. Mirosław
Lenart, Gianpaolo Romanato, traduzione dei testi / tłumaczenie tekstów Justyna
Pryszcz, Magdalena Wrana, Bibianna Norek, Mirosław Lenart, Città del Vaticano,
Libreria Editrice Vaticana, 2015 (Pontificio Comitato di Scienze Storiche - Atti e
Documenti 38; Archiwum Państwowe w Opolu - Opera Extraordinaria 5)*

*Małgorzata Iżykowska, Aleksandra Starczewska-Wojnar, “Ty bestya! Ty kamelo!”
Agresja językowa w polszczyźnie śląskiej (1845-1938). Wypisy źródłowe z akt sądów
rozjemczych powiatu strzeleckiego przechowywanych w Archiwum Państwowym
w Opolu, słownik opracowała Małgorzata Iżykowska, Opole 2015*

OPERA EXTRAORDINARIA

W przygotowaniu:

Małgorzata Iżykowska, *„Przeczytano, przyjęto, podpisano”. Język polski w dziewiętnastowiecznych protokołach sądowych na Śląsku w oparciu o materiały źródłowe Archiwum Państwowego w Opolu*

Kronika Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 w Nysie z lat 1945-1951 [...] to lektura pasjonująca nie tylko dla badaczy dziejów oświaty, systemów oświatowych i miłośników regionu, ale i dla m.in. czytelników, którzy sami byli uczniami w podobnych szkołach, pozwalająca wrócić z nostalgią do czasów minionych, i dla młodych ludzi, którzy życie w państwie socjalistycznym znają tylko z książek, filmów, opowieści. Lektura „wciąga” i pobudza do refleksji, trudno też zachować emocjonalną neutralność wobec opisanych w niej zdarzeń. Pięć lat szkolnych utrwalonych w kronice PSP nr 2 w Nysie to niewiele z perspektywy czasu historycznego, jednak to lata niezwykle ważne nie tylko dla tej jednej szkoły, ale i dla powojennej Polski. [...] Uważny czytelnik spostrzeże, jak od romantyzmu pierwszego powojennego roku szkolnego, mierzenia sił na zamiary by uruchomić w zrujnowanym mieście szkołę, przechodzi się do coraz silniejszej ideologizacji w duchu socjalistycznym. Tendencję tę świetnie oddaje cytat z kroniki umieszczony w tytule publikacji: „Wychować człowieka nowego...”

Dr hab. **Jolanta Nocon**
Profesor Uniwersytetu Opolskiego

ISBN 978-83-940452-0-3
ISBN 978-83-64806-60-5